

Ministerie van Defensie

Dit stuk mag niet worden
vermenigvuldigd dan met
toestemming van Hfd
Afd INL/VEIL

CHEF VAN DE GENERALE STAF / BEVELHEBBER DER LANDSTRIJKKRACHTEN

Afdeling/Sectie: Inlichtingen en Veiligheid

EX.NR.:

Postadres: Thérèse Schwartzestraat 15 G E H E I M
Telefoon: 070-245370 / 070-735735

Men wordt verzocht bij beantwoording, datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

uw kenmerk

uw brief van

ons nummer

's-Gravenhage,

081/5/Z/76/Geh

29 NOV. 1976

bijlagen: 1

Aan

onderwerp: Maandoverzicht september/
oktober 1976

Verzendlijst

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over
de maanden sep/okt 76 aan, samengesteld door
de Sectie Inlichtingen van de Afdeling
Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf.

Typ : S.J.

Coll: *W*

DE CHEF VAN DE GENERALE STAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INLA
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

G E H E I M

GEHEIM

EX nr

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN/VEIL**

MAANDOVERZICHT

september / oktober 1976

GEHEIM

MO 6/76

Erratum

blz i : "november 1976" wijzigen in "september/oktober 1976"

MAANDOVERZICHT

NOVEMBER 1976

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr:

Samenvatting

I

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

1. Warschaupakt

a. Militair-politieke kontakten met Noord-Korea

1

2. Sovjet-Unie

a. Reacties op de Amerikaanse NAVO schattingen van de Sovjet defensie-uitgaven (Zie MO 5/76)

2

b. Het bezoek van de Angolese president Neto

2-4

c. Raketproeven in de Barentssee

4-5

3. DDR

a. Honecker's rede voor het Centraal Comité van de SED

6-7

b. Relaties met een aantal Derde Wereld-landen

7-8

4. Polen

a. De positie van premier Jaroszewicz

9

Hoofdstuk B: Economie

1. Warschaupaktlanden

a. Algemeen

10-11

b. DDR

11

c. Polen

11-12

d. Tsjechoslowakije

12

e. Hongarije

12

f. Roemenië

12

g. Bulgarije

12-13

h. Conclusies

13

2. Comecon

a. De 30e zitting van de Comecon-Raad

13-14

3. Sovjet-Unie

a. Defensiebegroting

14-15

b. Graanoogst

15

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

1. Activiteiten

a. Algemeen

16

b. Warschaupakt

16-18

c. Oost-Duitsland

18-19

d. Hongarije

20

e. Joegoslavië

20

2. Locatie

a. NVA

20

b. Polen

21

3. Groepering

a. Polen

21

4. Organisatie

a. GSVG

21-23

b. NVA

24

blz.nr.:

5. Materieel	
a. Sovjet middelbare tank T-72	24-29
6. Personalia	
a. Polen	30
TVG nr 12/76	31
TVG nr 13/76	32
TVG nr 14/76	33
TVG nr 15/76	34
TVG nr 16/76	35
TVG nr 17/76	36
TVG nr 18/76	37

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Een opvallend snelle opeenvolging van bezoeken van militaire delegaties uit de Warschaupaktlanden en Noord-Korea vond in de verslagperiode plaats. Noord-Korea was tot nu toe georiënteerd op China. Ook de contacten met een aantal "Derde Wereldlanden" krijgen, m.n. van Oost-Duitsland, alle aandacht.

Opnieuw werd in deze verslagperiode door de Oostduitse leiders gesteund door de Sovjet-Unie de status van West-Berlijn aan de orde gesteld.

In de huidige 5-jaren plannen van de diverse Warschaupaktlanden was een snelle groei van de levensstandaard één van de belangrijkste doelstellingen. In de eerste helft van 1976 doet zich echter in de Niet-Sovjet Warschaupaktlanden een vermindering in de productie van industriële consumptiegoederen voor. Bovendien is er sprake van aanzienlijke tekorten aan voedselproducten.

Volgens de begroting zal het defensiebudget van de Sovjet-Unie in 1977 230 miljoen roebel lager zijn dan in 1976. Uit berekeningen van westelijke inlichtingendiensten blijkt dat de Sovjet defensieuitgaven ruim 3 x zo hoog zijn als officieel wordt bekendgemaakt. In de Sovjet pers wordt dit in felle bewoordingen ontkend.

Naar verwachting zal de Sovjet graanoogst dit jaar een recordhoogte bereiken.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten werden de activiteiten in de verslagperiode beheerst door de Warschaupaktoefening "Schild '76" en de troepenrotatie.

Steeds weer opnieuw komen aanwijzingen ter beschikking dat de Warschaupaktlanden blijven voortgaan met uitbreiding van de organisatie van hun tactische eenheden en met de invoering van nieuw materieel.

Aangenomen kan worden dat de Sovjets zijn begonnen aan de volledige vervanging van de T-55 door de T-72 tank. Van deze laatstgenoemde tank kan worden gesteld dat, hoewel nog niet alle gegevens betr. de tank beschikbaar zijn, de mobiliteit, vuurkracht en pantserbeschermend vermogen zijn verbeterd t.o.v. de T-62.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Geheim

1. Warschaupakta. Militair-politieke kontakten met Noord-Korea

Van 14-21 september bracht een Hongaarse militaire delegatie o.l.v. de plv. minister van Defensie Ltgen K. Csemi, een bezoek aan Noord-Korea.

Besprekingen werden gevoerd met de Noordkoreaanse minister van Defensie Ltgen O Chin U, de 1e plv CGS, Kolgen Kim Chol Man en de plv. Min.v.Def Ltgen Chang Jong Hwan, o.a. over opleiding in de strijdkrachten. Dit onderwerp stond waarschijnlijk ook op de agenda tijdens het bezoek van een Noordkoreaanse militaire delegatie o.l.v. plv. CGS, Ltgen Hwang Chol San in juni '76 aan Hongarije. Op 20 sep werd de delegatie door premier Pak Sung Chul ontvangen.

Van 2-7 oktober bracht een militaire delegatie uit de DDR o.l.v. de minister van Defensie, Hoffmann, een bezoek aan Pyong Yang. Tot deze delegatie behoorden verder zijn plaatsvervanger en "Chef des Hauptstabes", Kolgen Kessler, en het plv. Hoofd van het Politieke Hoofddirectoraat van de NVA, ltgen Brünner. Naast troepenonderdelen en officiersscholen bracht de delegatie ook bezoeken aan bedrijven.

Op 5 oktober werd de delegatie ontvangen door de president tvs. partijleider tvs. Opperbevelhebber van het Koreaanse Volksleger, Kim Il Sung.

Deze gaf in zijn toespraak tot de delegatie een overzicht van de politieke en economische situatie in Noord-Korea. Ook zag hij het bezoek "als einen weiteren Schritt zur Festigung der freundschaftlichen Beziehungen zwischen den Parteien, Völkern und Armeen der KVDR (N-Korea) und der DDR auf der Grundlage des Marxismus-Leninismus und des proletarischen Internationalismus" ("Neues Deutschland" 6-10-'76).

(B-2) (R) (W)

Commentaar: Deze tamelijk snelle opeenvolging van bezoeken van militaire delegaties uit het WP aan Noord-Korea zou als een mogelijke heropleving van de militair-politieke betrekkingen tussen het WP en Noord-Korea gezien kunnen worden. In dit verband is ook het commentaar in de FAZ van 14 okt interessant: "Kaum vier Wochen nach Maos Tod hat sich der Ost-Berliner Streitkräfteminister eine ganze Woche Zeit für einen Besuch Nordkoreas genommen..... (deze reis was) mit ihrer sorgfältigen Zeitwahl gewiss ein Versuch, den chinesischen Einfluss in Nordkorea zugunsten des sowjetischen weiter zurückzudrängen. Im Blick auf die gegenwärtig besonders schwierige Wirtschaftslage seiner Gastgeber hat der General aus der DDR nicht nur militärische Einrichtungen, sondern auch "Wirtschaftszentren" besucht; der nordkoreanische Staatspräsident Kim Il Sung hat ihm, wie es heisst, die politische und wirtschaftliche Lage erläutert. Die Gelegenheit ist günstig, ohne allzu hohe Investitionen den Einfluss auf diesen Nachbarn Chinas zu verstärken".

2. Sovjet-Uniea. Reacties op de Amerikaanse NAVO schattingen van de Sovjet defensie-uitgaven (Zie MO 5/76)

Het krachtig en voortdurend Sovjet reageren op de, aanzienlijk hoger dan voorheen liggende, Amerikaanse (NAVO) schattingen van de Sovjet defensie-uitgaven, die in mei/juni jl. werden bekend gemaakt, contrasteert nogal met de gematigde commentaren van Sovjet zijde op vroegere Amerikaanse schattingen.

Waarschijnlijk houdt e.e.a. verband met de enorme propaganda campagne van de WP-landen en een aantal mantelorganisaties, volgens welke uitsluitend het Westen verantwoordelijk is voor de voortzetting van de bewapeningswedloop.

Sinds eind mei zijn in de SU negen weerleggingen gepubliceerd van de nieuwe schatting door de CIA. In de afgelopen 10 jaren reageerde de SU slechts bij drie gelegenheden: één keer in 1966 en twee maal in 1973.

De huidige reactie in de Sovjet pers is gebaseerd op verklaringen, die op bepaalde punten meer "sophisticated" zijn dan bij eerdere gelegenheden het geval was.

Zo wordt beargumenteerd dat:

- verschillen in de structuur van de Amerikaanse en Sovjet economische systemen een vergelijking uitsluiten van het gedeelte van het BNP dat in beide landen wordt toegewezen t.b.v. defensie doeleinden, en dat derhalve iedere poging in die richting uitloopt op een te lage schatting van de "burden of defence" in de VS;
- Westelijke inlichtingendiensten hun schattingen hebben herzien om de wensen van het militair-industrieel complex beter te laten uitkomen;
- er in het Westen critici van het militair-industrieel complex zijn die het bevooroordeelde karakter van de nieuwe schattingen doorzien.

b. Het bezoek van de Angolese president Neto

Gedurende het bezoek van de Angolese president tevens voorzitter van de MPLA, Neto aan de SU van 7-13 oktober, werd als eerste belangwekkend resultaat een verdrag van vriendschap en samenwerking tussen Angola en de SU ondertekend. De tekst van dit verdrag lijkt nogal op het verdrag, zoals dat in 1974 tussen de SU en Somalië werd gesloten, inclusief een ondersteuning van de Angolese niet-gebonden politiek.

Voortbouwend op de gezamenlijke verklaring en de principe-overeenkomsten die in mei jl. tijdens het bezoek van de Angolese premier Lopo do Nascimento aan Moskou werden ondertekend, voorziet het verdrag in de samenwerking op tal van gebieden.

Zo wordt o.a. gezegd dat de verdragsluitende partijen overeengekomen zijn dat zij "in het belang van de versterking van de weerbaarheid zullen voortgaan met de ontwikkeling van samenwerking op militair terrein op basis van tussen hen te sluiten dienovereenkomstige overeenkomsten". In dit verband kan worden opgemerkt dat in mei jl. ook Mozambique door de SU hulp bij de

versterking van haar bewapening werd toegezegd. Andere afzonderlijke akkoorden die in het kader van dit verdrag werden afgesloten voorzien o.a. in samenwerking op het gebied van de handel, Sovjet assistentie bij het herstel van bruggen welke in de burgeroorlog vernield werden alsmede bij de olie- en gasexploratie, en de kosteloze levering van geneesmiddelen.

Omdat de commentaren in het Westen zich vooral op de verwijzingen naar militaire samenwerking richtten, kreeg een ander verdrag dat tijdens Neto's bezoek aan Moskou werd afgesloten te weinig aandacht. Dit betreft het, bepaald opzienbarend te noemen, verdrag over samenwerking tussen de CPSU en de MPLA, dat door Brezhnev en Neto in hun hoedanigheid van partijleider werd ondertekend.

Hierdoor slaat het geheel van Sovjet-Angolese verdragen op betrekkingen van niet alleen staatsniveau doch ook van partijniveau, hetgeen een duidelijk verschil genoemd mag worden met de vriendschaps- en samenwerkingsverdragen welke de SU in het verleden afsloot met Egypte, Irak, India en Somalië.

Dit akkoord, dat er toe kan leiden dat de SU een grote mate van directe controle op het intern politieke proces in Angola krijgt, met als doel dit land hecht aan het Sovjet blok te binden, stelt o.a. dat de CPSU en de MPLA de bedoeling hebben om de relaties tussen beide partijen op alle niveau's voortdurend uit te breiden, regelmatig delegaties uit te wisselen, samen te werken bij de vorming van partij kader, de kontakten tussen de organen van de partijen en de andere massamedia te verstevigen en de plannen voor de samenwerking tussen beide partijen jaarlijks op elkaar af te stemmen.

Welke richting de MPLA zeer waarschijnlijk uitgaat blijkt ook uit de volgende kop in "Neues Deutschland" van 21 okt:

"Die MPLA formiert sich als Partei der Avantgarde", waaronder dan president Neto als volgt geciteerd wordt:

"Wir haben uns für den Weg zum Sozialismus entschieden. Wenn wir vom Sozialismus reden, dann meinen wir es ernst. Es geht nicht um den sogenannten afrikanischen Sozialismus oder um den Bantu-Sozialismus. Es geht uns um den wissenschaftlichen Sozialismus" daarin gesteund door "onze socialistische broeders uit de SU, Cuba en de andere socialistische landen, en de broeders van het anti-imperialistische Afrika", waarbij de volgorde niet geheel onbelangrijk lijkt te zijn.

Opgemerkt dient te worden dat Angola ook een akkoord op partijniveau met Cuba heeft. Afgewacht moet worden of Angola op den duur dezelfde positie als Cuba in de groep van niet-gebonden landen gaat innemen.

Het derde belangrijke resultaat van het bezoek van president Neto aan de SU was de gezamenlijke Sovjet-Angolese verklaring. Hierin werd medegedeeld dat partijleider Brezhnev, premier Kosygin en president Podgorny van de SU een uitnodiging voor een bezoek aan Angola hadden aangenomen (hieruit bleek al dat, i.t.t. sommige verwachtingen, niet op personele wijzigingen in de Sovjet top ter gelegenheid van de, eind oktober te houden, bijeenkomst van CC en Opperste Sovjet behoefde te worden gerekend). Uit de verklaring bleek verder dat beide landen van mening zijn dat in zuidelijk Afrika "het imperialisme de represailles tegen de nationale bevrijdingsbewegingen versterkt en de racistische regimes ondersteunt, alsmede gevaarlijke plannen koestert

over de vorming van een Zuid Atlantisch militair blok met deelname van de Republiek Zuid-Afrika".

Beide keren zich tegen de "inmenging van reactionaire krachten" en verwachten een voortzetting van de bevrijdingsstrijd in Zuidelijk Afrika.

Ook in dit document belooft de SU Angola verdere ondersteuning bij het overwinnen van de gevolgen van "de recente buitenlandse interventie, alsmede bij de versterking van haar defensieve kracht".

Interessant in dit verband is de op 27 oktober andermaal herhaalde beschuldiging van het persbureau "Nieuw China" en de Chinese minister van Buitenlandse Zaken Tsjiao Koean-Hoea, dat de SU poogt in Zuidelijk Afrika een gewapende strijd uit te lokken met als doel de diplomatie van de VS daar te laten mislukken en de zwarte bevrijdingsbewegingen onder haar controle te brengen - interessant en tamelijk veelzeggend in het licht van de huidige Sovjet pogingen om de betrekkingen met het nieuwe bewind in China enigszins te normaliseren.

Uit alles blijkt dat de SU het bezoek van president Neto als uiterst belangrijk beschouwde. Zo was de aandacht van de nieuwsmedia voor dit bezoek extra uitgebreid, ondertekende Brezhnev zelf de belangrijkste akkoorden, en volgde het vriendschapsverdrag opmerkelijk snel op de gezamenlijke verklaring van mei '76. Dit laatste kan evenwel ook in verband worden gebracht met de berichten over een weer opblaaiende guerrilla-activiteit in verschillende delen van Angola. (Ook kunnen berichten over de recente benoeming van Divgen Paszkowski tot Pools ambassadeur in Angola in deze richting wijzen).

Voor de SU betekent e.e.a. dat zij nu twee belangrijke, strategisch gelegen, staten op het Afrikaanse continent heeft waarmee geformaliseerde vriendschappelijke betrekkingen worden onderhouden. Dit getal lijkt alleszins voor uitbreiding in aanmerking te komen, gelet op het bezoek dat (na het bezoek van president Neto) midden oktober aan de SU, werd gebracht door premier Travoada van Sao Tomé en Principe.

Deze ondertekende in Moskou een verklaring over principes van wederzijdse vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking, wat een voorloper zou kunnen zijn van een formeel vriendschapsverdrag.

eim

c. Raketproeven in de Barentssee

Volgens een mededeling van het Sovjet nieuwsagentschap Tass van 18 oktober zouden in de tijd van 22 oktober t/m 5 november niet nader omschreven raketproeven worden gehouden in de Barentssee. Volgens Tass heeft het cirkelvormige proefgebied een doorsnee van 80 zeemijlen en als centrum een punt met de coördinaten 73° NB, 35° OL.

Dit gebied werd voor hetzelfde doel gebruikt in de periode 16 tot 27 sept 1975, toen vier SS-7 ICBM's gelanceerd werden vanuit een operationeel complex bij Olovyannaya in Siberië; ook in de periode van 1 juli tot 10 augustus 1976 en van 16 tot 30 september werd dit gebied gebruikt. Niet bekend is of het in alle genoemde gevallen ook raketten betrof die vanuit Siberië werden gelanceerd.

Voor september 1975 vonden lanceerproeven vanuit het Verre Oosten richting Nova Zembla plaats.

Eén van de redenen voor de herhaalde keuze van de Barentssee t.b.v. deze proeven kan geweest zijn dat de Sovjets de

voorbereidingen van hun ondergrondse nucleaire proeven op Nova Zembla niet wilden verstoren. Er is echter geen technische reden bekend waarom in dat geval geen ander gebied in de Barentssee uitgekozen kon worden. Het gebied dat nu nl. iedere keer door de SU werd bestemd voor raketproeven behoort tot het gebied dat nog nader moet worden afgebakend tussen de SU en Noorwegen. Hierover zijn reeds 2 jaar onderhandelingen gaande.

(B-2) (R) (W) (G)

Commentaar: Op grond van een vanaf de Noordpool getrokken sectorlijn ligt het door de SU opgeëiste gebied in de Barentssee aanzienlijk verder naar het Westen. Door de raketproeven wil de SU kennelijk o.a. deze territoriale eis onderstrepen.

Door de Noorse pers wordt nog op een ander mogelijk aspect gewezen nl. dat de SU d.m.v. haar raketproeven (in een gebied waar de aandacht op gericht is) de VS met alle macht willen demonstreren dat zij zich aan de SALT-I akkoorden van 1972 houdt, ingevolge waarvan zij oudere strategische raketten uitfaseert (lanceert) om het totaal van haar nieuwe en oudere raketsystemen binnen de overeengekomen getalsgrenzen te houden.

Dat de Noorse regering echter in toenemende mate bezorgd is over dit Sovjet-gedrag blijkt uit het feit dat zij in sept '75 en in juli '76 op ambassadeursniveau in Moskou van haar zorg blijk gaf. Op 13 september jl. ontbood de Noorse minister van Buitenlandse Zaken de Sovjet ambassadeur in Oslo bij zich om ditmaal de diepe teleurstelling van zijn regering onder de aandacht te brengen.

Ook het op 15 oktober gesloten visserij-verdrag tussen Noorwegen en de SU heeft kennelijk niet tot een klimaatsverbetering bijgedragen.

Tussen beide landen bestaat ook een voortdurende wrijving inzake Spitsbergen. Nog op 22 oktober stond in de "Izvestia" een artikel waarin beweerd werd dat Noorwegen in strijd met het Spitsbergen-verdrag van 1920 handelt t.o.v. demilitarisatie van dit eiland.

Met het oog op de doorvaartroute naar Kola-schiereiland en de haven Moermansk behoeft het nauwelijks betoog dat de Sovjet-politiek in dit gebied voor een belangrijk deel door militair-strategische overwegingen bepaald wordt.

3. DDR

Confidentieel

a. Honecker's rede voor het Centraal Comité van de SED

Op de zitting van het Centraal Comité van de SED op 2 en 3 september, hield partijleider Honecker een rede waarin hij waarschuwde dat de houding van de BRD t.a.v. de veiligheid van de grenzen van de DDR, door hem als de toetssteen voor de houding van de regering in Bonn t.o.v. de ontspanning wordt gezien. In zijn slotopmerkingen zei hij verder dat de DDR nooit zou toestaan dat verdragen tussen socialistische en kapitalistische landen misbruikt zouden worden door "revanchistische krachten" in de BRD om de soevereiniteit en de territoriale integriteit van de BRD aan te tasten.

Deze opmerkingen waren kennelijk bedoeld om niet alleen het partijvolk duidelijk te maken dat de DDR maatregelen zal treffen welke zij nodig acht om vermeende inbreuken door de BRD op haar soevereiniteit tegen te gaan.

In dit verband verwees Honecker naar een "hele reeks provocaties" inzake West-Berlijn die in strijd waren met het Viermogendhedenaccoord en er toe bijdroegen van Berlijn opnieuw een crisishaard te maken. In dit verband moet ook het artikel van de Sovjet ambassadeur in de DDR, Abrassimov, over het Viermogendhedenaccoord genoemd worden dat op 3 september (de 5e verjaardag van de ondertekening van het accoord) in "Neues Deutschland" verscheen; hierin herhaalde Abrassimov nadrukkelijk de bezwaren inzake de deelname van West-Berlijn aan de Europese verkiezingen zoals die in de verklaring van het Sovjet Ministerie van Buitenlandse Zaken van 3 augustus aan de ambassadeurs van de drie Westelijke mogendheden waren geformuleerd. De campagne van de SU en de DDR hiertegen is al wekenlang aan de gang, omdat e.e.a. door hen als een stap in de richting van politieke integratie en als een wijziging van de juridische status van West-Berlijn wordt gezien. Berlijn behoort niet tot de BRD en ten gevolge daarvan interpreteren de SU en de DDR de verdragstekst over onderhouden van (ver-) bindingen tussen BRD en West-Berlijn zo restrictief dat zij recentelijk ook ageren tegen instellingen in West-Berlijn die daar al voor het accoord aanwezig waren en ten dele zelfs geen officieel (BRD) overheidskarakter hebben.

Inmiddels hebben de drie Westelijke mogendheden op 20 september de SU geantwoord dat deelname van West-Berlijn aan de Europese verkiezingen niet in strijd is met het Viermogendhedenaccoord.

Een deel van Honecker's oorspronkelijke rede werd niet vermeld door het officiële nieuwsagentschap van de DDR en "Neues Deutschland". Het betrof hier passages die sterk polemisch van aard waren, en waarin Honecker inging op de ontevredenheid die volgens Westelijke bronnen en media in de DDR zou heersen. Hij ontkende de juistheid van deze berichtgeving en zei vervolgens dat de DDR ook niet van plan was om berichten te publiceren die haar geheime dienst verzameld had over de situatie in de BRD als geheel, binnen de regering in Bonn, binnen de CDU-oppositie en binnen het Ministerie van Defensie. Volgens Honecker hoefde er geen twijfel over te bestaan dat de DDR nl. beter geïnformeerd is over het Westen dan het Westen over de DDR.

De opdracht om deze passages te schrappen kwam te laat voor een aantal radio-uitzendingen, maar niet voor de kranten. Bepaalde bronnen spreken van grote aantallen van die kranten welke op het laatste moment vernietigd moesten worden. Over het hoe en waarom van dit vernietigingsbesluit kan een verschillende uitleg worden gegeven. Zo is het bijv. mogelijk dat dit besluit op wens van de SU is genomen, omdat mogelijk verwickelingen analoog aan de Guillaume-affaire met eventuele consequenties voor "de détente" werden gevreesd. Onmiskenbaar is evenwel ook de defensieve toon aan het begin van bovenvermelde passage, waaruit een zekere bezorgdheid spreekt terzake van de invloed van Westduitse nieuwsmedia op de Oostduitse bevolking.

Deze defensieve toon klonk ook door toen Honecker in zijn rede terugwijzend naar de slotverklaring van Helsinki claimde dat de DDR niet tekort geschoten was in de uitwisseling van informatie en t.a.v. de bezoekersregeling. Tenslotte herhaalde hij de eerder geuite beschuldiging - dat bepaalde Westelijke kringen voornamelijk in de BRD - weigeren de DDR als een soevereine staat te accepteren.

Ondanks deze harde verwijten, maakte Honecker ook duidelijk dat vooruitgang in de inter-Duitse betrekkingen één van de prioriteiten voor de DDR-leiders is.

Deze uitspraak werd herhaald toen Honecker op 5 september een, door veel publiciteit omgeven, bezoek bracht aan de Westduitse vertegenwoordiger op de Leipziger Messe. Bij deze gelegenheid toonde hij zich van een meer verzoenende kant, o.a. door tegen de BRD-vertegenwoordiger op te merken dat de situatie aan de grens wat meer ontspannen was geworden en dat Bonn niet zo veel tijd moest verdoen met het zenden van protesten doch meer over de wederzijdse handel zou moeten onderhandelen.

b. Relaties met een aantal Derde Wereld-landen

Een aantal SED-topfunctionarissen heeft in deze verslagperiode een aantal officiële bezoeken afgelegd welke de relaties van de DDR met landen van de Derde Wereld belichten. Deze reizen zijn in de DDR pers aangegrepen om het groeiend internationaal prestige van het regime nadrukkelijk onder de aandacht van de bevolking te brengen.

Zo gaven de Oostduitse media veel aandacht aan de bezoeken aan Cuba door minister van Buitenlandse Zaken, Fischer, en minister van Defensie, Irgen Hoffmann. Bilaterale uitwisselingen tussen Cuba en de DDR op politiek, cultureel en economisch gebied zijn sterk toegenomen sinds het bezoek in februari '74 van DDR-partijleider Honecker aan Cuba. Minister Fischer maakte op weg naar de jaarlijkse Algemene Vergadering van de VN van de gelegenheid gebruik om Cuba aan te doen; o.a. ter ondertekening van een samenwerkingsakkoord voor 1976-77. Minister Hoffmann deed van 21-24 sept Cuba aan, volgens de DDR-pers als een beleefdheidsbezoek op uitnodiging van de Cubaanse minister van Defensie Raul Castro Ruz, met wie hij nog op 14 sept in Polen werd waargenomen, waar beiden de WP-oefening "Schild '76" bijwoonden.

Tussen deze beide data in bezocht Hoffmann Mexico, waar hij de festiviteiten t.g.v. de onafhankelijkheidsdag bijwoonde, o.a. samen met een Sovjet militaire delegatie o.l.v. Luchtmaarschalk Yefimov (die overigens op 11 en 12 sept in Cuba was, daarin van 9-12 sept voorafgegaan door de Joegoslavische minister van Defensie, Ljubicic).

Bijzondere persaandacht kregen ook de bezoeken die het Oostduitse staatshoofd Stoph (sinds 29 okt premier) eind september - begin oktober aan de democratische Volksrepubliek Jemen (Zuid-Jemen) en Somalië bracht.

Tijdens zijn bezoek aan Zuid-Jemen zou Stoph gezegd hebben dat de DDR relaties op partijniveau als een centraal onderdeel van de bilaterale relaties tussen beide landen ziet.

Bij zijn bezoek aan Somalië stonden behalve de economische relaties tussen Somalië en de DDR eveneens de partijrelaties centraal. Stoph zou de Somalische president Barre hebben toegezegd dat de SED de Somalische Revolutionaire Socialistische Partij (SRSP) verder wil helpen met de opbouw en leiding van partijbasisorganisaties.

Aannemelijk is dat de DDR zich binnen de socialistische statengemeenschap als de meest geschikte partner hiervoor beschouwt.

(B-3) (R) (W)

Commentaar: Wat dit jaar bijzonder opvalt is de reislust van de DDR minister van Defensie Hoffmann. O.a. bracht hij begin jan een bezoek aan India en van 31 mei - 4 juni deed hij Joegoslavië aan. In sept en begin okt bezocht hij zoals hiervoor vermeld achtereenvolgens Polen, Mexico, Cuba en N-Korea. Zijn laatste reis viel in de periode 18-24 okt, toen hij Roemenië bezocht, hetgeen mogelijk in het kader van de in de afgelopen maanden kennelijk verbeterde relaties tussen SU-WP enerzijds en Roemenië anderzijds is te plaatsen. Hierbij valt op te merken dat het laatste officiële bezoek van Hoffmann aan Roemenië plaats vond in april '72. Officiële bezoeken van een Roemeense minister van Defensie aan de DDR vonden gedurende de laatste jaren niet plaats.

In verband met Hoffmann's bezoek aan Mexico kan nog opgemerkt worden dat dit niet de eerste keer was dat hij Latijns-Amerika bezocht. Eind 1974 deed hij Peru aan, een land dat in dat jaar begon met de aanschaf van WP militair materieel (tanks, terwijl thans geruchten over de aankoop van Sovjet vliegtuigen circuleren).

Het is zo langzamerhand een DDR-specialiteit geworden om landen in de Derde Wereld ook te helpen met de opbouw van een partij-organisatie. V.w.b. Somalië zijn er berichten dat op lokaal partijniveau leden van de officiële Jeugdorganisatie van de DDR (FDJ) al in dat land werkzaam zijn. Ook zouden SED-adviseurs voor dit doel zich met de studie van dialecten in Somalië bezighouden.

De samenwerking tussen de DDR en Somalië is sinds enkele jaren nauw op gebieden als de opbouw van veiligheidsdiensten en het gevangeniswezen, onderwijsprogramma's, jeugdwerk, uitwisselingsprogramma's en de publiciteitsmedia.

Ook in Zuid-Jemen en in Afrikaanse landen bezuiden de Sahara, zoals Guinee en de VR Kongo (Brazzaville), zou de DDR op soortgelijke wijze actief zijn, waarbij in de voorhanden zijnde berichten de organisatie van de veiligheidsdiensten iedere keer naar voren komt.

heim
4. Polena. De positie van premier Jaroszewicz

Op 22 oktober bracht de Poolse premier Jaroszewicz een eendaags bezoek aan Moskou, waarschijnlijk om enkele gevoelig liggende economische kwesties (graanleveranties van de SU aan Polen) te bespreken en mogelijk ter voorbereiding van een bezoek van de Poolse partijleider Gierek aan Moskou.

Commentaar: E.e.a. zou er opnieuw de aandacht op vestigen dat Jaroszewicz in Moskou gunstig bekend staat en waarschijnlijk door de Sovjet leiders als het meest betrouwbare lid van de PVAP-leiding wordt beschouwd. De laatste weken schijnt Jaroszewicz zijn positie in de Poolse leiding gestabiliseerd te hebben. Zoals in een vorige verslagperiode werd vermeld, leek zijn positie aangeslagen te zijn door zijn beleid inzake prijsverhogingen en de in verband daarmee in Polen ontstane onrust.

(C-3) (R)

Hoofdstuk B: EconomieConfidentieel 1. Warschaupaktlandena. Algemeen

In de plan periode 1971-1975 was een snelle groei van de levensstandaard één van de doelstellingen van de regeringen der NSWP-landen. Middelen hiertoe waren verhoging van het reële inkomen en verbetering van de kwaliteit en kwantiteit der consumptiegoederen.

De regeringen der NSWP-landen verwachtten deze politiek zonder significante inflatie te kunnen voeren door er zorg voor te dragen dat:

- de arbeidsproductiviteit sneller zou stijgen dan het reële inkomen;
- de prijzen van consumptiegoederen zoveel mogelijk op hetzelfde niveau zouden worden gehandhaafd.

In de jaren 1971-1973 scheen het dat de NSWP-landen hier grotendeels in zouden slagen. De economische recessie in het Westen, gepaard gaande met snel stijgende prijzen, deed echter daarna in toenemende mate haar invloed gelden op de economische ontwikkeling van deze landen en leidde tot grote tekorten op de handelsbalansen van deze landen met het Westen. Bovendien verhoogde de Sovjet-Unie ook de prijzen voor haar exportgoederen naar de NSWP-landen aanzienlijk.

In de periode 1974/75 deed zich dan ook een vertraging voor in de groei van de levensstandaard in deze landen.

Na de eerste helft van 1976 is de situatie als volgt:

In de NSWP-landen doet zich in het algemeen een vermindering in de produktie van industriële consumptiegoederen voor.

De hoeveelheid en kwaliteit van deze goederen liggen beneden het niveau 1974/75. Men kan hier weliswaar spreken van een onbevredigende situatie maar in het algemeen zijn deze goederen nog in redelijke hoeveelheden te verkrijgen, hoewel zich van land tot land aanzienlijke verschillen voordoen.

Anders liggen de zaken bij de voedselvoorziening. In alle NSWP-landen is sprake van belangrijke tekorten aan voedselprodukten. De belangrijkste zijn: vlees of vleesprodukten, aardappels, fruit en groenten. De oogstverwachtingen voor 1976 zijn bovendien van dien aard dat er zich op korte termijn geen verbeteringen zullen voordoen.

De slechte voorraad-situatie wordt voornamelijk veroorzaakt door de onbevredigende oogstresultaten in 1974 en 1975.

Naast de slechte weersomstandigheden hebben de volgende factoren nog een belangrijke rol gespeeld:

- In de periode 1971-1975 werd een belangrijk deel van de investeringen bestemd voor de sleutelindustrieën (energieproduktie, chemische industrie, machinebouw etc) terwijl ook een belangrijk deel werd besteed voor kostbare importen van kapitaalgoederen uit het Westen.

Dit had tot gevolg dat zowel de harde-valuta positie der NSWP-landen verslechterde, alsook dat er bezuinigd moest worden

op de investeringen voor de consumptiegoederen en voedselproductie-industrie. Hierdoor bleef de groei van de arbeidsproductiviteit en van de produktie in deze sectoren achter bij het landelijk gemiddelde. Om de tekorten op de handelsbalans te dekken werd bovendien nog de export van consumptiegoederen en voedselprodukten naar het Westen en naar de Sovjet-Unie vergroot.

- De stagnatie in de groei van het aanbod van industriële produktiegoederen had tot gevolg dat de vraag naar kwalitatief goede voedselprodukten toenam, vooral naar vlees (-waren). Reeds in 1974 was de produktie van veevoer voor de groeiende veestapel niet voldoende om de binnenlandse behoefte in de NSWP-landen te dekken. Men werd genoodzaakt de importen uit het Westen te vergroten hetgeen mede tot gevolg had dat de schuld van de NSWP-landen aan het Westen verdrievoudigd is t.o.v. 1972/73.
- Eind 1975, begin 1976 waren de NSWP-landen gedwongen om een groot deel van hun veestapel te slachten. Opslag van deze grote hoeveelheden vlees was niet mogelijk door de afwezigheid van voldoende koelruimte, en de beperkte capaciteit van de "vlees in blik" industrieën.

Verhoging van de vleesexport werd bemoeilijkt zowel door de inflexibiliteit van hun "planningssysteem" als door transportproblemen en EEG beperkingen.

Het is nog te vroeg om een duidelijk beeld te krijgen van resultaten in de agrarische sector in de NSWP-landen in 1976, maar de tendenzen zijn als volgt:

b. DDR

De DDR publiceerde geen gegevens over de agrarische produktie in 1975. De graanopbrengst bedroeg in 1975 echter 3.550 kg per hectare tegen 3.970 kg in 1974 waaruit afgeleid kan worden dat de totale oogst plm 8,3 miljoen ton bedroeg (1974 ± 9,7 miljoen ton). Waarschijnlijk bleef de produktie van aardappelen, suikerbieten en veevoeder ongeveer 20 percent onder de 1974-produktie. In de eerste helft van 1976 bestond er een groot tekort aan vlees en vleesprodukten terwijl zich ook moeilijkheden voordeden bij de voorziening van zuivel- en tuinbouwprodukten. De graanoogst vooruitzichten voor 1976 zijn slecht. Geschat wordt een opbrengst van 6,2 à 6,7 miljoen ton, m.a.w. 20 à 25 percent minder dan in 1975.

c. Polen

In de periode 1971-1973 nam de bruto agrarische produktie jaarlijks met ca. 6 percent toe.

In 1975 bedroeg de graanoogst echter 18,1 miljoen ton tegenover 21,4 miljoen ton in 1974. Dit had een tekort aan voedergranen tot gevolg en ondanks importen uit het Westen, daalde de vleesproduktie van 3,1 miljoen ton in 1974 tot 2,8 miljoen ton in 1975.

Ook de zuivelproduktie bleef in 1975 achter bij 1974.

Het slechte weer in winter en voorjaar 1976 heeft een nadelige invloed gehad op zowel het winter-, als het zomergraan. De meest optimistische schattingen spreken dan ook over een maximale opbrengst van 19 miljoen ton in 1976.

De orrust onder de Poolse bevolking, zoals die zich wederom in 1976 manifesteerde, wordt echter nauwelijks veroorzaakt door tekorten aan voedselprodukten. De belangrijkste reden wordt gevormd door de snelle stijging van het besteedbare inkomen zonder dat het aanbod van industriële consumptiegoederen hiermee gelijke tred hield. Dit had een zeer grote vraag naar deze producten tot gevolg.

Bovendien leidde dit tot hamsteren op grote schaal waardoor de winkelvoorraden uitgeput raakten.

De regering trachtte deze vraag te verminderen met drastische prijsverhogingen in juni 1976, maar zag zich genoodzaakt deze maatregelen weer in te trekken na protesten van de bevolking.

d. Tsjechoslowakije

In 1975 bedroeg de graanoogst 9,3 miljoen ton, 10 percent minder dan in het record jaar 1974.

De aardappeloogst was zelfs 20,9 percent lager.

Ook in Tsjechoslowakije leidde een tekort aan voedergranen tot vermindering van de veestapel.

Vlees is sinds kort gerantsoeneerd terwijl aardappels en tuinbouwprodukten nauwelijks te verkrijgen zijn.

De droogte in dit jaar is ernstiger geweest dan in de DDR.

Voorspellingen t.a.v. de agrarische produktie in 1976 zijn nauwelijks te maken. Zeker is dat Tsjechoslowakije ook in 1976 in sterke mate afhankelijk zal zijn van importen uit het Westen.

e. Hongarije

(B-2) (G)

De toestand in Hongarije steekt gunstig af bij die in de andere NSWP-landen. Hoewel de graanopbrengst-1975 19 percent lager was dan in 1974 en het aantal runderen en varkens met respectievelijk 16 en 5,5 percent verminderde hebben er zich geen serieuze problemen voorgedaan.

Deze tegenvallers werden grotendeel goedge maakt door de goede graan en suikerbieten oogsten.

In 1976 wordt een betere graanoogst verwacht dan in 1975 (12,3 miljoen ton).

In tegenstelling tot de andere WP-landen werd de inkomensgroei deels opgevangen door verhoging van de prijzen van consumptiegoederen waardoor een extreme verhoging van de vraag naar deze producten uitbleef.

f. Roemenië

De voedselproduktie in Roemenië is nimmer voldoende geweest om in de behoefte van de eigen bevolking te voorzien. De mechanisatie in de landbouw is beperkt en de graanopbrengst per hectare bedraagt slechts 2.500 kg (DDR 3.600 kg en BRD 4.400 kg). In 1975 verminderde de produktie van vlees met 15 percent, van aardappels met 35 percent en van tuinbouwprodukten met 16 percent t.o.v. 1974. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de overstromingen in de zomer van 1975.

De graanproduktie bedroeg daarentegen 15,2 miljoen ton in 1975 tegen 13,3 miljoen ton in 1974.

Verwacht wordt dat de graanoogst-1976 ongeveer op het niveau van 1975 zal liggen. De resultaten in de overige agrarische sectoren zullen waarschijnlijk beter zijn dan vorig jaar.

De vleesproduktie kan hierop een uitzondering vormen.

g. Bulgarije

Hoewel de totale landbouwproduktie in 1975 7 percent hoger lag dan in 1974 deed zich toch een aantal tekorten voor aan voedergranen, vlees, zuivel- en tuinbouwprodukten.

De totale graanoogst bedroeg in 1975 7,1 miljoen ton tegenover 6,8 miljoen in 1974 en 7,3 miljoen in 1973.

De "brood-granen"-productie is nog steeds groter dan de binnenlandse vraag, maar voedergranen moeten ingevoerd worden. Voor 1976 wordt een graanoogst verwacht van 7 miljoen ton zodat de situatie zich waarschijnlijk niet zal wijzigen.

h. Conclusies

De vooruitzichten ten aanzien van de voedsel- en de industriële consumptiegoederen productie in de NSWP-landen zijn op korte termijn slecht.

De regeringen van deze landen zien zich thans reeds genoodzaakt tot het nemen van maatregelen die bij de bevolking impopulair zijn.

Prijsverhogingen om de vraag te bestrijden en rantsoenering van verschillende produkten hebben zich reeds voorgedaan en zijn ook in de toekomst te verwachten. Dit geldt met name voor Polen waar handhaving van het huidige prijspeil de uitvoering van het vijfjaren plan 1976-1980 in gevaar kan brengen. In dit geval worden de overheidssubsidies n.l. zo groot dat de investeringsplannen niet uitgevoerd kunnen worden.

Invoer van noodzakelijke produkten betekent een nieuwe aanslag op de toch al wankelende goud- en deviezen fronten van al deze landen.

stgeheim

2. Comecon

a. De 30e zitting van de Comecon-Raad

Van 7 tot 9 juli jl. vond in Oost-Berlijn de 30e zitting van de Comecon-Raad plaats. Alle lidstaten werden vertegenwoordigd door hun Premiers, uitgezonderd Cuba waarvoor de Vice-Premier als vertegenwoordiger optrad. Waarnemers naar deze Raadszitting werden gezonden door Noord-Korea, Vietnam, en voor de eerste keer door Laos en Angola. Een Joegoslavische delegatie woonde slechts een deel der beraadslagingen bij.

In het communiqué dat na de Raadszitting werd uitgegeven stond dat de betrokken landen o.m. hun goedkeuring hadden gehecht aan:

- (1) een 10-15 jaren programma voor samenwerking op het gebied van brandstoffen, energie, grondstoffen, machinebouw, voedselproducten en transport;
- (2) de ontwikkeling van een gemeenschappelijk net van bovengrondse elektrische kabels, waaraan ook Joegoslavië zal deelnemen;
- (3) een studie rapport over "samenwerking op transportgebied tussen de Comecon lidstaten in de periode 1976-1980";
- (4) de erkenning dat de consultatie op het gebied van de plan coördinatie, de gemeenschappelijke planning in bepaalde sectoren, en het algemeen economisch beleid verbetering behoefde;
- (5) een voorstel tot verbetering van de werkwijze van de Comecon organen waarover het Uitvoerende Comité aan de 31e Raadszitting voorstellen zal moeten doen;
- (6) de ratificatie van samenwerkingsovereenkomsten tussen de Comecon enerzijds en Irak en Mexico anderzijds.

Punt (1) vormde verreweg het belangrijkste onderwerp van discussie tijdens deze zitting. De details van dit programma zijn nog niet volledig uitgewerkt en werden op de 78e zitting van het Uitvoerend Comité, van 12-14 oktober 1976, nader besproken. Wel is tot nu toe duidelijk geworden dat dit programma zich richt op een 30-tal problemen in de energie en grondstoffen sector en een 8-tal problemen in de consumptiegoederen sector. Het programma beslaat een breed terrein, waaronder research, investeringspolitiek, produktie-verdeling, handel en samenwerking met ontwikkelingslanden.

Het programma kan vooral van nut zijn voor de NSWP-landen omdat nu voor langere termijn duidelijk wordt wat de Sovjet-Unie bereid is hen aan brand- en grondstoffen te leveren en wat zij in ruil daarvoor de Sovjet-Unie zullen moeten leveren.

Uit de woorden van de Hongaarse Premier kan worden opgemaakt dat ook internationale financiële problemen aan de orde zijn geweest. De Hongaarse Premier drong aan op de verdere ontwikkeling van het intra-blok financiële systeem en op de invoering van de transfer roebel als een vrij convertibele valuta binnen de Comecon, zoals in het Complex Programma werd voorzien. Deze problematiek is vooral belangrijk omdat de Comecon lidstaten de overschotten op hun betalingsbalans met de ene lidstaat tot nog toe niet kunnen gebruiken voor de afrekening van hun tekorten op de betalingsbalans met de andere lidstaten, hetgeen serieuze beperkingen meebrengt voor hun handelspolitiek.

Dit vooral omdat vrijwel alle lidstaten bij de Sovjet-Unie in het krijt staan sinds de verhogingen van de intra-blok handelsprijzen in 1972 en later. De lidstaten hebben over deze kwestie echter geen overeenstemming kunnen bereiken en in het communiqué wordt slechts zeer summier over dit probleem gesproken.

De aanwezigheid van Laos en Angola als waarnemers op deze zitting is waarschijnlijk aanleiding geweest tot aanneming door de lidstaten van een resolutie waar men zich uitspreekt voor de VN "Declaration on the establishment of a new international economic order". Deze verklaring is in de VN ingebracht door de ontwikkelingslanden; gezien het feit dat Comecon lidstaten over het algemeen niet vooraan staan bij daadwerkelijke economische hulpverlening aan deze landen hoopt men hiermee blijkbaar politieke en strategische voordelen te kunnen behalen.

De overeenkomsten tussen de Comecon en Irak en Mexico komen niet onverwachts daar hierover al jaren onderhandelingen gevoerd werden. Deze overeenkomsten zijn waarschijnlijk in grote lijnen gelijk aan de overeenkomst tussen de Comecon en Finland.

stgeheim 3. Sovjet-Unie

a. Defensiebegroting

Op 27 oktober jl. maakte de Sovjet minister voor Financiën, Garbuzov, te Moskou bekend dat volgens het officiële budget in 1977 17,2 miljard roebel voor defensie doeleinden zal worden uitgegeven. Dit is 230 miljoen roebel minder dan het officiële defensie-budget voor 1976. Sinds 1973 zouden de officiële defensie-uitgaven van de Sovjets dus gedaald zijn van 17,9 miljard roebel tot 17,2 miljard roebel, een trend die echter strijdig is met de reële feiten. Analyse van de Sovjet wapenprogramma's,

militaire Research, Development Testing and Evaluation programma's en het personeelsbestand van de Sovjet krijgsmacht wijzen nl. uit, dat de defensie-uitgaven van dit land sinds 1970 jaarlijks met 3 à 4 procent reëel moeten zijn toegenomen. De werkelijke defensie-uitgaven worden geschat op 55-60 miljard roebel, verdeeld over meerdere posten, o.m. de begroting voor wetenschap en andere ministeries. De belangrijkste ministeries die (waarschijnlijk) een "verborgen" bijdrage tot de defensie-inspanning van de Sovjet-Unie leveren zijn:

Ministerie voor de luchtvaart industrie, ministeries voor machinebouw, ministerie voor de scheepsbouw, ministerie voor de defensie industrie, ministerie voor de elektronische industrie, en het ministerie voor de radio industrie. De activiteiten van deze ministeries beslaan het volledige terrein van fundamenteel onderzoek tot en met de serieproductie van wapensystemen. Bovengenoemde ministeries dragen voornamelijk in de kosten van defensie bij, door hun productie van militair materieel zwaar te subsidiëren en defensie niet de reële kosten in rekening te brengen. (zie ook maandrapport 5/76).

De Sovjet claim dat haar defensie-uitgaven in 1977 lager zullen zijn dan in 1976 wordt ook tegengesproken door de verwachte wapenaankopen die in 1977 zullen worden gedaan. Zo zullen de luchtstrijdkrachten waarschijnlijk in 1977 uitgerust worden met 800-900 nieuwe, moderne gevechtsvliegtuigen, de strategische raketstrijdkrachten met nieuwe ICBM's (SS 17 t/m 19) en MRBM's. Er staan momenteel nog twee vliegdekschepen op stapel waarvan er één waarschijnlijk in 1977 in gebruik zal worden genomen terwijl de zeestrijdkrachten voorts nog ongeveer 10 nucleaire onderzeeboten zullen ontvangen. De landstrijdkrachten zullen in 1977 uitgerust worden met 3.000 nieuwe tanks, de meesten van het type T-72.

identieel

b. Graanoogst 1976

Op 22 september jl. verklaarde de Secretaris-Generaal van de CPSU, Breznev, dat de Sovjet-Unie in 1976 waarschijnlijk een graanoogst zal hebben waarvan de opbrengst hoger is dan die van het record jaar 1973 (222,5 miljoen ton). Ook westerse landbouw specialisten verwachten dat de graanoogst 1976 zeer goed zal zijn en boven de 200 miljoen ton komt te liggen.

Een dergelijke opbrengst, gecombineerd met buitenlandse aankopen, zal de Sovjet-Unie in staat stellen haar veestapel wederom op te bouwen, de kwaliteit van brood en andere consumptiegoederen te verbeteren en de geslonken graanvoorraden aan te vullen. Tot nu toe heeft de Sovjet-Unie in 1976 12,5 miljoen ton graan (6 miljoen ton tarwe, en 6,5 miljoen ton mais) en plm 2 miljoen ton soja bonen, aangekocht in het buitenland.

De 1976 graanaankopen hebben een waarde van ongeveer 2 miljard US\$ tegen 4 miljard US\$ in 1975.

De uitstekende opbrengst aan granen is voor de Sovjet-Unie ook van belang omdat dit een verlichting kan betekenen van haar schuldenpositie in harde valuta aangezien zij haar aankoop van agrarische producten in het Westen aanzienlijk kan verminderen.

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Algemeen

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in Centraal-Europa vond in het begin van de verslagperiode intensieve oefen-/opleidingsactiviteit plaats. Later viel er een teruggang waar te nemen als gevolg van de WP-oefening "SCHILD '76" en inzet bij oogstwerkzaamheden, terwijl in oktober een einde kwam aan de opleidingsperiode en een begin werd gemaakt met de (halfjaarlijkse) personeelwisseling of voorbereidingen daartoe werden getroffen.

b. Warschaupakt

(1) De Warschaupaktoefening "SCHILD '76"

(a) Inleiding

Vooropgesteld dient te worden dat op dit moment nog te weinig detailgegevens beschikbaar zijn om een compleet beeld te kunnen verschaffen van deze, eerste, aangekondigde Warschaupaktoefening: veldwaarnemingen en vertalingen uit de Oosteuropese pers bijv. zijn nog slechts in beperkte mate beschikbaar, of konden nog niet voldoende worden verwerkt.

Het heeft er evenwel alle schijn van, dat het gedeelte dat door de Poolse autoriteiten officieel werd aangekondigd en waartoe waarnemers werden uitgenodigd, waarschijnlijk niet de gehele Warschaupaktoefening "SCHILD '76" omvatte. Meerdere aanwijzingen duiden erop dat zowel qua ruimte als qua tijd een omvangrijker gebeuren heeft plaatsgevonden waarbij, naar het zich laat aanzien, Warschaupakt strijdkrachten in de DDR, Tsjechoslowakije, Polen en de Sovjet-Unie betrokken waren.

Helaas is het in dit stadium echter vrijwel onmogelijk de onderlinge samenhang tussen de activiteiten in de verschillende landen aan te tonen.

(b) Het aangekondigde gedeelte (9 - 16 sep)

Dit gedeelte week in geen enkel opzicht af van nagenoeg alle voorafgaande Warschaupaktoefeningen van dit soort. Ook nu weer was in feite slechts sprake van een aantal, los van elkaar staande oefeningen. Deze oefeningen werden in de vorm van demonstraties uitgevoerd.

Het geheel werd geleid door de minister van defensie van het gastland i.c. Lrgen Jaruzelski.

Geen van deze demonstraties ging het taktische niveau te boven.

Beoefend/gedemonstreerd werden:

- de aanval (in al zijn vormen);
- de verdediging;
- het overwinnen van waterhindernissen;
- taktische inzet van luchtlandings-eenheden;
- gebruik van helikopters als transport- en als vuursteunmiddel;
- taktische luchtsteun (CAS).

Er zijn aanwijzingen die erop duiden dat gedeeltelijk onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden werd opgetreden.

Naast deze (oefen-) gevechtshandelingen vonden op uitgebreide schaal propagandistische manifestaties plaats in de vorm van sportwedstrijden, excursies en "verbroederingsbijeenkomsten". Deze laatste zowel met de plaatselijke, Poolse bevolking als met deelnemende eenheden onder elkaar.

Samenvattend kan worden gesteld dat met het geheel een tweeledig doel kan zijn nagestreefd:

- in militair-technische zin het oefenen/opleiden van staven en troepen;
- in militair-politieke zin het demonstreren van de militaire kracht en eenheid van het bondgenootschap, zowel voor intern als voor extern gebruik.

De ongemeen felle campagne tegen de serie NAVO-herfstoefeningen welke gelijktijdig in de Oosteuropese pers werd uitgevoerd ondersteunde dit laatste doel.

Hoewel het onmogelijk is hierin enig inzicht te krijgen, wordt voorlopig aangenomen dat het deelnemersaantal het opgegeven aantal van 35.000 niet of nauwelijks te boven zal zijn gegaan.

Het wordt niet uitgesloten geacht dat de Oostduitse deelname het omvangrijkst was. Deze bestond uit een tankdivisie (minus), een pontonbrugregiment en verzorgingselementen. De Sovjet deelname bestond uit elementen van een tankdivisie van de SGV, terwijl het Poolse contingent was samengesteld uit elementen van meerdere divisies, tezamen waarschijnlijk de sterkte van een divisie niet te boven gaand.

De Tsjechoslowaakse deelname is het minst duidelijk. Deze bestond mogelijk uit een tankregiment en een mechregiment met bovendien verbindings- en verzorgingseenheden. Volledigheidshalve zij nog vermeld dat de Sovjet deelname ook nog een vanuit de Sovjet-Unie ingevlogen (versterkt?) luchtlandingsregiment omvatte.

(c) Mogelijkheden en beperkingen van de uitgenodigde waarnemers

De indruk bestaat dat meer dan bij de nationale Sovjet oefeningen "KAUKASUS" en "SEVER" het geval was, getracht werd enige openheid te betrachten. Zo mocht er bijvoorbeeld gefilmd en gefotografeerd worden en werd een bezoek gebracht aan een Poolse mechregiment.

Desondanks werd ook nu weer duidelijk dat vooralsnog aan het uitnodigen van waarnemers niet of nauwelijks enige werkelijke militaire betekenis dient te worden toegekend. Van Warschaupakt zijde waren de ministers van defensie van alle lidstaten aanwezig.

Ook Cuba was vertegenwoordigd door zijn minister van defensie, terwijl Joegoslavië, Vietnam en Mongolië militaire delegaties hadden gezonden.

(d) Samenvatting

- "SCHILD '76" omvatte meer dan het aangekondigde gedeelte in Polen;
- dit laatste hield niet meer in dan een serie los van elkaar staande demonstraties;
- nieuwe tactieken/technieken en/of nieuw materieel werden niet getoond;
- hoewel enkele demonstraties werden gehouden door een eenheid samengesteld uit personeel van meer dan één nationaliteit, werd het bestaan van geïntegreerde multinationale staven en/of eenheden niet aangetoond;
- de waarnemers hadden weliswaar meer mogelijkheden dan hun collega's bij de Sovjet oefeningen "KAUKASUS" en "SEVER" doch waren nog zo beperkt in bewegingen en mogelijkheden, dat de militaire inlichtingenwaarde van het zenden van waarnemers vrijwel te verwaarlozen is.

(2) Troepenrotatie

Bij het afsluiten van dit overzicht was de "rotatie" bij de Poolse, Tsjechoslowaakse en Oostduitse strijdkrachten reeds voltrokken en kon bij die strijdkrachten de basisopleiding van de recruten een aanvang nemen.

De luchtbrug waarmee de niet-specialisten en kader van de Sovjet Groepen van Strijdkrachten worden vervoerd, startte op 30 oktober en zal naar verwachting twee weken duren.

Aan- en afvoer van de bij deze personeelwisseling betrokken specialisten en kader vindt reeds enige weken plaats. Hierbij wordt gebruik gemaakt van vliegtuigen en treinen van de normale dienstregeling, inclusief de z.g. verlofgangerstreinen. Wellicht ten overvloede zij er nogmaals op gewezen dat de halfjaarlijkse personeelwisseling weliswaar een stempel drukt op het oefen-/opleidingspatroon, doch slechts betrekkelijk weinig invloed heeft op de inzetbaarheid van de Warschaupakt strijdkrachten.

c. Oost-Duitsland(1) Tijdelijk Verboden Gebieden

In september werden vijf tijdelijk verboden gebieden ingesteld (12 t/m 16/76).

Opeenvolgende en elkaar in tijd overlappende TVG'n zijn weliswaar geen uitzondering, doch wel betrekkelijk zeldzaam.

De directe relatie van TVG 12/76 (080001A - 142359A sep), aansluitend aan de grens met Polen, met "SCHILD '7" lijkt evident.

TVG 14/76 (160001A - 222359A sep), gelegen ten noord-westen van Berlijn, werd benut door elementen van 2 Gde Lr/GSVG, w.o. 32 Mechdiv.

Met betrekking tot de activiteiten in de TVG'n 13, 15 en 16/76 (resp. 112359A - 182359A sep, 170001A - 222359A sep en 200001A sep - 262359A sep allen gelegen ten Zuiden van Berlijn werd geen volledig beeld verkregen.

Volgens een onbevestigde melding zouden 13 - 20 sep in de omgeving van Leipzig oefeningen zijn gehouden met deelname van Sovjet, NVA en Poolse eenheden. Mogelijk dat genoemde restricties met deze oefeningen verband hielden.

In oktober werden ingesteld de TVG'n 17 en 18/76. Hier vonden gezamenlijke oefeningen plaats van de GSVG land- en luchtstrijdkrachten. Van de zijde van de landstrijdkrachten werd hieraan deelgenomen door delen van 32 Mechdiv/2 Gde Lr, 12 Gde Tkdiv/3 Stootlr, 47 Gde Tkdiv/3 Stootlr en 57 Gde Mechdiv/8 Gde Lr. Het zwaartepunt der (oefen-) activiteiten lag duidelijk bij de luchtstrijdkrachten.

Voor globale ligging en perioden van restrictie, zie blzn: 31 t/m 37.

(2) GSVG

(a) Oefening van 207 Mechdiv/3 Stootlr

Van 20 - 23 september vond een gezamenlijke oefening plaats van GSVG land- en luchtstrijdkrachten. Van de zijde van de landstrijdkrachten bestond de deelname uit sterke delen van 207 Mechdiv/3 Stootlr. Waarschijnlijk betrof het een twee-partijenoefening waarbij mogelijk elementen van 10 Gde Tkdiv/3 Stootlr optraden als "vijand". De oefening startte op de Letzlingerheide en verliep in zuid-oostelijke richting naar Altengrabow. Tijdens deze verplaatsing (aanval) vond een gewelddadige rivierovergang plaats over de Elbe. Opvallend was de deelname van een aanzienlijk aantal G/L-raketeenheden SA-4 en SA-6. Deze eenheden waren vooral actief tijdens de rivierovergang.

(3) NVA

(a) De oefening "ATTACKE '76"

Van 6 - 11 september vond een oefening plaats van 3 Lr (MD-III)/NVA onder de aanduiding "ATTACKE '76". Gedurende een gedeelte van de oefening werd samengewerkt met GSVG-eenheden, waarschijnlijk elementen van 35 Mechdiv/20 Gde Lr. De oefening startte op het oefenterrein Jueterbog en verliep via het oefenterrein Altengrabow naar de Letzlingerheide. Het bereiken van dit laatste oefenterrein na overgang over de Elbe, was tevens het einde van de oefening. De NVA-deelname bestond uit delen van 11 Mechdiv, w.o. 16 Mechreg, 4 Mechdiv, 3 Pontonbrugregiment en 3 Luareg. Een gedeelte van de oefening werd onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden uitgevoerd.

Van 21 - 25 september vond in hetzelfde gebied met hetzelfde verloop een oefening plaats van 4 Mechdiv/3 Lr (MD-III). Geïdentificeerd werden elementen van alle manoeuvre-regimenten. Samenhang met de ongeveer gelijktijdig in hetzelfde gebied plaatsvindende oefening van 207 Mechdiv/3 Stootlr (GSVG) (zie pt. 1.c. (2)) kon niet worden vastgesteld en wordt minder waarschijnlijk geacht.

d. Hongarije

(1) Sovjet - Hongaarse oefening

Een vooraf, "in de geest van Helsinki", aankondigde gezamenlijke Sovjet/Hongaarse oefening vond van 18 - 23 oktober in centraal en noord-westelijk Hongarije plaats. Volgens de officiële Hongaarse opgave bedroeg het deelnemersaantal 15.000. Gegevens betreffende het verloop van deze oefening ontbreken.

e. Joegoslavië

(1) De oefening "GOLIJA '76"

Met betrekking tot de Joegoslavische oefening "GOLIJA '76", die van 20 - 23 september werd gehouden, werd de volgende informatie verkregen:

- de leiding was in handen van Kolgen Gracanin, Bevelhebber van het 1e Leger-District (Belgrado);
- de oefening werd bijgewoond door de Joegoslavische Minister van Defensie, Ljubicic;
- waarnemersdelegaties uit niet minder dan 23 landen waren aanwezig, alsmede de in Joegoslavië geaccrediteerde militaire attaché's;
- het scenario omvatte het geijkte patroon. Een aanval van "Blauw" (vijand) werd met inzet van alle tot de "Algemene Volksverdediging" behorende organisaties afgeslagen.

Naast het Joegoslavische Volksleger behoren hiertoe territoriale en civiele verdedigingseenheden alsmede sociale, maatschappelijke en jeugdorganisaties.

2. Locatiea. NVA

(1) Verplaatsing eenheden in westelijke richting

- (a) De afgelopen twee jaar zijn diverse berichten ontvangen betreffende het verplaatsen van eenheden van 4 Mechdiv in Westelijke richting, naar Bad Salzungen (NB 8829), (zie MO 9/75).

De (nieuwe) kazerne van het nieuwe garnizoen Bad Salzungen, welke ca. 30 km van de BRD-grens ligt, heeft een legeringscapaciteit van ca. 4.000 man. Of de kazerne volledig afgebouwd is, ook v.w.b. de benodigde voorzieningen voor de opleiding van reeds ondergebrachte en nog onder te brengen troepen is op dit moment nog niet bevestigd.

Sinds juli '75 zijn er diverse aanwijzingen, die er op duiden dat 4 Geniebat als eerste eenheid van 4 Mechdiv in de nieuwe kazerne, (toen nog niet voltooid), was ondergebracht.

Medio september '75 is het 3e Mechbat/23 Mechreg/4 Mechdiv uit Gotha naar deze kazerne overgebracht.

Begin oktober jl. zijn de overige eenheden van 23 Mechreg uit Sonderhausen (PB 3192) overgebracht naar Bad Salzungen.

- (b) Vanaf 20 oktober '76 zijn er aanwijzingen welke er op duiden dat 11 Tankreg/11 Mechdiv van Zeithain (US 8391) naar Sonderhausen (PB 3102), Ant. Saefkowkazerne, verhuisd is.

b. Polen

Recentelijk is bevestigd dat de Staf-6 Artbrig/2 Leger (MD-Pommeren) en het gros van haar eenheden zich niet meer in Grudziadz (CE 5130) bevindt doch in Torun (CD 3977) installatie 011.

3. Groeperinga. Polen

Uit Poolse militaire kring werd vernomen dat de commandanten van de drie militaire districten in tijd van oorlog de functie van Legercommandant zouden krijgen.

Er zouden dan drie Poolse legers ontstaan, deel uitmakend van het Poolse Front onder algemene leiding van Wapengeneraal Molczyk (Hoofdinspecteur Opleidingen van het Poolse Volksleger).

Commentaar: Het bovenstaande bevestigt andere gegevens waaruit zou blijken dat de Poolse militaire districten in oorlogstijd zullen optreden als legers. Bovendien wordt hiermede bevestigd dat deze drie legers zullen zijn gegroepeerd in een nationaal Pools front, dat mogelijk binnen het kader van WP-operaties een zelfstandige taak zal krijgen.

4. Organisatiea. GSVG

(1) SCALEBOARD raketsystemen

Medio aug jl. verlieten navolgende voertuigen in colonne het object 207 te Jueterbog (UT 706690):
 één GAZ/UAZ-69 en drie MAZ-543 met afgedekte raketkoker.
 De raketkoker stak ca. één meter voor de cabine uit

(C-3) (R)

Commentaar: De door bron vermelde beschrijving komt overeen met het SCALEBOARD raketsysteem. Dit zou de eerste waarneming van de SCALEBOARD buiten de SU zijn. Daar in vermelde lokatie eenheden van de o/i SCUDbrigade/GSVG gelegerd zijn, is het niet uitgesloten dat de drie SCALEBOARD TEL's aan de SCUDbrigade gesubordineerd zijn. Nog niet duidelijk is of een SCUDafdeling door een Scaleboard wordt vervangen, of dat de SCUDbrigade met een vierde afd wordt uitgebreid. Ook is het mogelijk dat een aanvang is gemaakt met de opbouw van een Scaleboard brigade. Het bovenstaande betreft de eerste reële melding dat de GSVG over de SCALEBOARD zou beschikken. Reeds in '72 waren er vage berichten omtrent de aanwezigheid van de SCALEBOARD in de GSVG, doch deze zijn nimmer bevestigd. In een Sovjet front-organisatie zijn één SCALEBOARD en twee SCUDbrigades ieder met 12 lanceerinrichtingen ingedeeld.

(2) Verkenningsregiment op legerniveau

In navolgende lokaties werden grote aantallen verkenningsvoertuigen waargenomen:

Magdeburg, object 283 (PC 8380)

3/76 In kazerne ca 50 x BTR-40 P opgesteld,
hiervan ca 40 door soldaten bezet.

(B-3) (R)

4/76 Ca 20 x PT-76 voor de garages opgesteld.

(B-3) (R)

Wismar object 241 (PE 5974)

8/75 10 x PT-76 vastgesteld, waarbij de munitie
ontladen werd.

(B-3) (R)

8/76 Ca 40 x PT-76 (vuil) werden ontladen op
goederen (spoorweg-) station waarna deze
object 241 binnenreden.

(B-3) (R)

Commentaar: Bovenvermelde aantallen BRDM en PT-76
zijn aanzienlijk hoger dan het organie-
ke aantal van een verkenningsbataljon.
Niet uitgesloten is dat oplegerniveau
een verkenningsregiment aanwezig is.

Tot en met 1959 werd er een verkennings-
bat, organiek bij de GSVG mech- en
tanklegers gevoerd. Mogelijk is dit ba-
taljon in de loop der jaren weer inge-
voerd en uitgebreid tot regiment.
Nadere gegevens dienen afgewacht te
worden.

(3) Invoer T-72 tank

Sinds begin september jl. werd door een amfibische
eenheid met 8 landingsschepen van de Baltische
vloot een pendeldienst onderhouden tussen
Baltiysk (34U DF 35) en voornamelijk Warnemuende/
Rostock (UV 1198) waarmede T-72 tanks werden aan-
gevoerd. Gezien de laadcapaciteit is het mogelijk
dat 70 tot 90 x T-72 tanks met de acht landings-
schepen vervoerd kunnen worden. Eind september
heeft vermoedelijk de 8e en laatste pendeldienst
plaatsgevonden: totaal 600 à 700 stuks. Hiernaast
zijn er ook nog enkele treintransporten met T-72
uit oostelijke richting waargenomen.

Totaal ca 1000 T-72 tanks thans in de GSVG aanwezig.
De waarneming van "M-wagons" (personeelswagons)
bij spoorwegtransporten, o.a. vanuit Rostock, doet
voorts vermoeden dat de T-72 met opgeleide beman-
ning is ingevoerd. Er zijn enkele aanwijzingen dat
oude tanks zoals T-10, JS-2/3 en T-54/55, met de-
zelfde landingsschepen naar de Sovjet-Unie zijn
afgevoerd.

N.a.v. de waarnemingen van grote aantallen T-72 bij o.a. de Mechdivs van 20 Gde Lr, mag aangenomen worden dat de Sovjets begonnen zijn met de volledige vervanging van de T-55, ingedeeld bij divisie-eenheden.

Overzicht invoering/waarneming T-72 bij 20 Gde Lr

<u>6 Gde Mechdiv</u>	
68 Gde Tkreg	ca 40
81 Gde Mechreg of	19
82 Gde Mechreg	
10 Zelfstandig Tkbat	ca 30
<u>35 Mechdiv</u>	
19 Mechreg	7
219 Tankreg	(mogelijk 20)
61? Zelfstandig Tkbat	ca 30

(4) Mogelijke wijziging in de Zware Tankregimenten

Medio aug jl. werden te Bad Langensalza object 231 (PB 1564), lokatie van twee o/i Zware Tankregimenten respectievelijk gesubordineerd aan 8 Gde Leger en 1 Gde Tankleger, geen zware tanks waargenomen doch ca 80 x T-55 tanks.

(B-2) (R)

Opmerking: N.a.v. bovenvermelde waarneming wordt aangenomen dat de zware tanks van beide regimenten vervangen zijn door vrijgekomen T-55 tanks, hetgeen een gevolg is van de T-72 invoering.

Commentaar: De afvoer van zware tanks en de vervanging hiervan door vrijgekomen T-55 is reeds eerder vermeld. In Bad Langensalza was één o/i Zwaar Tkreg en een o/i Zwaar Tkbat beide van 8 Gde Leger ondergebracht. Bij 8 Gde Leger wordt het o/i Zw tk/SU reg gewijzigd in o/i Tkreg en tevens wordt een o/i Tkbat opgevoerd. Dat er een o/i Zwaar Tkreg van 1 Gde Tankleger in Bad Langensalza gelegerd zou zijn is onwaarschijnlijk. De vervanging van de zware tanks bij de eenheden van 1 Gde Tankleger, 2 Gde (Tank)leger en 3 Stootleger wordt binnenkort verwacht. De taak van de extra tankeenheden, welke uitgerust zijn/worden met T-55, bij vijf legers is nog niet duidelijk. Nadere berichten dienen te worden afgewacht.

(5) SA-7 bij het luaregiment

Sinds kort is de aanwezigheid bevestigd van de draagbare grondlucht raket SA-7 bij het luaregiment van de divisie. Per luabatterij is een SA-7 ingedeeld. Hoeveel SA-7 raketten per wapen aanwezig zijn is nog niet bekend. Naar aanleiding van het bovenstaande moet de eerdere aanname van 2 x SA-7 gewijzigd worden in 1 x SA-7 per luabatterij van het luaregiment. Daar sommige divisie luaregimenten over vijf batterijen beschikken en enkele anderen over vier, zijn in het standaard luaregiment vijf batterijen opgenomen. Het luaregiment op leger- en groeps (front) niveau is met zes batterijen uitgerust. Aangenomen wordt dat ook hierbij de SA-7 is ingedeeld. Hierdoor is het aantal SA-7 bij de luaregimenten op de respectievelijke niveau's als volgt:

- mech en tankdivisie vijf;
- leger zes;
- en bij de groep (front) zes.

b. NVA

(1) Invoering van het SA-9 systeem

Een bron welke tot en met 4/75 gediend heeft bij 4 Luareg/4 Mechdiv te Erfurt (PB 4448) heeft van twee artsen, welke in hetzelfde object gelegerd waren, vernomen dat:

- eind '76 of begin '77 de luavuurmonden van 4 Luareg aan een o/i eenheid zullen worden overgedragen en vervangen worden door geleide grond-luchtraketten op een o/i voertuig met vier lanceerrails;
- de o/i voertuigen met vier lanceerrails zijn of worden ondergebracht in een nieuw o/i object nabij het Steiger Wald gelegen aan de zuid zijde van Erfurt.

Bron vermeldde tevens bij een o/i mechregiment te Sonderhausen (PB 3192) dezelfde geleide grond-lucht raketten - als boven vermeld - te hebben waargenomen.

(F-6)

Commentaar: Boven omschreven geleide grond-lucht raketten behoren zeer waarschijnlijk tot het SA-9 systeem. Dit is de eerste melding omtrent de SA-9 bij de NVA.

Dat de SA-9 de 57 mm lua van 4 Luareg/4 Mechdiv eind '76 begin '77 gaat vervangen is onwaarschijnlijk, daar de SA-9 o.a. bij Sov mech- en tankregimenten is ingevoerd, terwijl het SA-6 systeem de conventionele lua op o.a. het divisieniveau aan het vervangen is. Er zijn echter meerdere aanwijzingen dat de NVA over de SA-6 beschikt voor opleidingsdoeleinden.

Wat wel mogelijk is, is dat de SA-9 raketten, welke ondergebracht zijn of worden in een nieuw object nabij het Steiger Wald (zeer waarschijnlijk de John Schehrkaz), vermoedelijk bestemd zijn voor 24 Mechreg/4 Mechdiv dat in bedoeld object is gelegerd.

Eveneens is het mogelijk dat 23 Mechreg, toen nog gelegerd in Sonderhausen, ook over de SA-9 beschikte.

Indien bovengestelde bevestigd wordt, moet niet uitgesloten worden geacht, dat meerdere mech- en tankregimenten in het bezit van de SA-9 zijn. De aanwezigheid van de SA-9 bij NVA eenheden heeft echter bevestiging.

eheim 5. Materieela. Sovjet middelbare tank T-72

(1) Algemeen

Speculaties betreffende een nieuwe Sovjet middelbare tank stammen reeds van ca 1967. Dit is, gelet op de algemene lijn in ontwikkeling/productie in de USSR t.a.v. tanks, normaal te noemen.

Ondanks dat e.e.a. werd bevestigd c.q. gevoed door meerdere ondervragings-/overlopersrapporten stamt de eerste concrete waarneming van 1970. Deze waarneming betreft beelden in een film, opgenomen tijdens de oefening DWINA, alhoewel nimmer is

bevestigd dat de nieuw ontwikkelde tank aan deze oefening daadwerkelijk heeft deelgenomen. Inmiddels is wel vastgesteld dat de in deze filmbeelden zichtbare tank een voorserie model (mogelijk de laatste in een reeks) is en niet het momenteel in produktie zijnde serie model betreft.

De in de film waargenomen tank kreeg de NAVO aanduiding mb tank M-1970, terwijl het in produktie zijnde en reeds in aantallen, ingevoerde model onder de benaming T-72 bekend is.

Redelijkerwijze mag worden aangenomen dat alle tekortkomingen, onderkend bij zijn voorganger T-62, in deze tank zijn verbeterd.

De T-72 dient echter niet als vervanger van de T-62 doch als vervanger van de T-54/55 te worden beschouwd.

(2) Beschrijving

De beschikbare ondervragings-/overlopersrapporten zijn nogal vaag, spreken elkaar op een aantal punten tegen en betreffen waarschijnlijk zelfs niet de T-72 doch een of meerdere der voorserie modellen. De beschrijving is daarom gebaseerd op incidentele "westerse" waarnemingen en bestudering van foto's. De T-72 heeft een tussengebouwde romp waarop, centraal geplaatst, een ovale, helmvormige toren.

Het loopwerk is van het verbeterd Christie-systeem, heeft zes loopwielen met onderling gelijke afstanden, waarschijnlijk drie geleiderollen en een voor de Sovjet-Unie nieuw type rupsband.

Het spanwiel bevindt zich voor, het aandrijf wiel achter.

De romp heeft een vrij vlak verlopend voordek, voorzien van een V-vormige waterkering. Het bestuurdersluik bevindt zich midden voor de toren. De boeg is uitgerust met bevestigingspunten voor mijnenroller en/of mijnenploeg.

De toren is voorzien van twee luiken, de C-cupola rechts en het schuttersluik links, beide met episcopen.

De bewapening bestaat uit een kanon (configuratie van de schietbuis overeenkomstig die van de T-62), voorzien van een isolatiemantel, met rechts daarvan een coax mitrailleur.

Voor de C-cupola bevindt zich een affuit (waarschijnlijk van een nieuw ontwerp) voor een torendakmitrailleur.

Verder is de toren voorzien van een schijnwerper (links van het kanon), IR waarnemings- en richtapparatuur, antennebasis, bergkisten voor mitrailleurmunitie en apparatuur aan linker- en rechterzijde, alsmede een snorkelpijp aan de achterzijde. Brandstoftanks bevinden zich, aan linker- en rechterzijde, op de rupsbandafdekkingen, terwijl op het uiteinde van het achterdek hulpbrandstoftanks kunnen worden aangebracht.

(3) Beschouwing en verwachtingen

Ondanks het feit dat technische gegevens omtrent inrichting, mogelijkheden en prestaties betreffende T-72 ontbreken, lijken mede in beschouwing genomen de tekortkomingen van T-62, een aantal verwachtingen gerechtvaardigd.

(a) Gewicht en afmetingen

Het gevechtssklare gewicht is ca 40 ton, de geschatte afmetingen:

lengte (zonder kanon, gemeten over de rupsbandafdekking)	6.420 mm
breedte	3.350 mm
hoogte (tot bovenzijde toren)	2.200 mm

(b) Prestaties

Max snelheid	70 km/u
Rijbereik	500 km
Loopvlak (grondcontact)	3.980 mm

(c) Motor

Type	diesel, 12 cyl, V
Vermogen	700-800 pk
Koeling	vloeistof

(d) Besturing en overbrenging

(T-62 - niet automatische versnellingsbak, waardoor grote fysieke kracht wordt vereist van de bestuurder; weinig betrouwbare koppeling)

Hydraulisch bekrachtigde besturing d.m.v. een stuurwiel; koppeling en versnellingsbak eveneens hydraulisch bekrachtigd.

(e) Comfort/werkruimte

(T-62 - weinig comfort, zeer geringe werkruimte, waardoor weinig efficiënt werken; door linkshandig laden, alsmede afmetingen en gewicht van de munitie (meer dan 100 cm, 31 kg) snelle (over)vermoeidheid van de lader).

In de toren bevinden zich slechts 2 man, te weten de commandant en de schutter/lader. De toren is voorzien van een automatische laadinrichting voor munitie, voorzien van een (gedeeltelijk) verbrandbare kardoeshuls.

(f) Bewapening

(T-62 - kanon 115 mm met gladde loop, max effectieve dracht (APDS) 1600 m, coax mitrailleur 7,62 mm, bij latere versie (T-62A) een 12,7 mm torendakmitrailleur).

Het kanon heeft een langere schietbuis dan dat van T-62, waarschijnlijk een inwendig gladde loop en mogelijk een kaliber van 122-125 mm.

De max effectieve dracht van het kanon wordt, bij gebruik van APDS munitie, geschat op ca 2.000 m.

Behalve een coax mitrailleur is een torendakmitrailleur (kal 12,7 mm of 14,5 mm) beschikbaar, die van binnen uit kan worden bediend.

(g) Bepantsering

Voorlopig wordt niet aangenomen dat gebruik is gemaakt van speciaal pantser, hoewel niet uitgesloten wordt dat de voorzijde van de toren van "ruimtelijk" pantser is voorzien.

Bescherming wordt derhalve voornamelijk verkregen door gunstige vormgeving.

(h) Electronische/optische apparatuur

T-62 - mist afstandsmeetapparatuur).

Naast inmiddels algemeen ingevoerde IR apparatuur wordt aangenomen, dat de T-72 ten minste is uitgerust met een optische, mogelijk zelfs een laser afstandsmeter, gekoppeld aan een ballistisch rekenapparaat.

(i) Nbc bescherming

Zoals bij zijn voorgangers zal de T-72 ongetwijfeld beschikken over een filter- en overdrukinstallatie. Er zijn geen aanwijzingen dat een "anti-stralings-voering" is toegepast.

(j) Conclusie

Samenvattend kan worden gesteld dat mobiliteit, vuurkracht en pantserbeschermend vermogen zijn verbeterd t.o.v. de T-62.

Eveneens is duidelijk dat technologisch deze tank meer geavanceerd is dan zijn voorgangers.

Hierdoor is de bedreiging voor tanks, in gebruik bij de NAVO-strijdkrachten, beduidend toegenomen.

GEHEIM

(4) VERGELIJKING T-54/55, T-62, T-72, Leopard

	<u>T-54/55</u>	<u>T-62A</u>	<u>T-72</u>	<u>Leopard</u>
Geweichtsgewicht	36 ton	37 ton	± 40 ton	40 ton
Bemannig	4	4	3 (autom. laad- inrichting)	4
Max. snelheid (weg)	40 km/u	50 km/u	70 km/u	64 km/u
Motorvermogen	580 pk	580 pk	800 pk	830 pk
Rijbereik	450 km	450 km	500 km	600 km
Bewapening				
kanon	100 mm	115 mm	125 mm)xx	105 mm
coax mltr.	7,62 mm	7,62 mm	7,62 mm	7,62 mm
torendakmltr.	12,7 mm	12,7 mm	12,7 of 14,5 mm)xx	7,62 mm
Aantal schoten hfdbew.	43	40	40 met verbrandb. huls)xx	60
Afstandmestapp.	--	--	laser)xx	ja/optisch en/of laser
Erf. schootarst. (at)	1400 m	1600 m	2000 m	2000 m
Stabilisatie hfdbew.	ja	ja	ja	ja

N.B.)xx = zeer waarschi jnl1 jk

GEHEIM

nastgeheim 6. Personaliaa. Polen

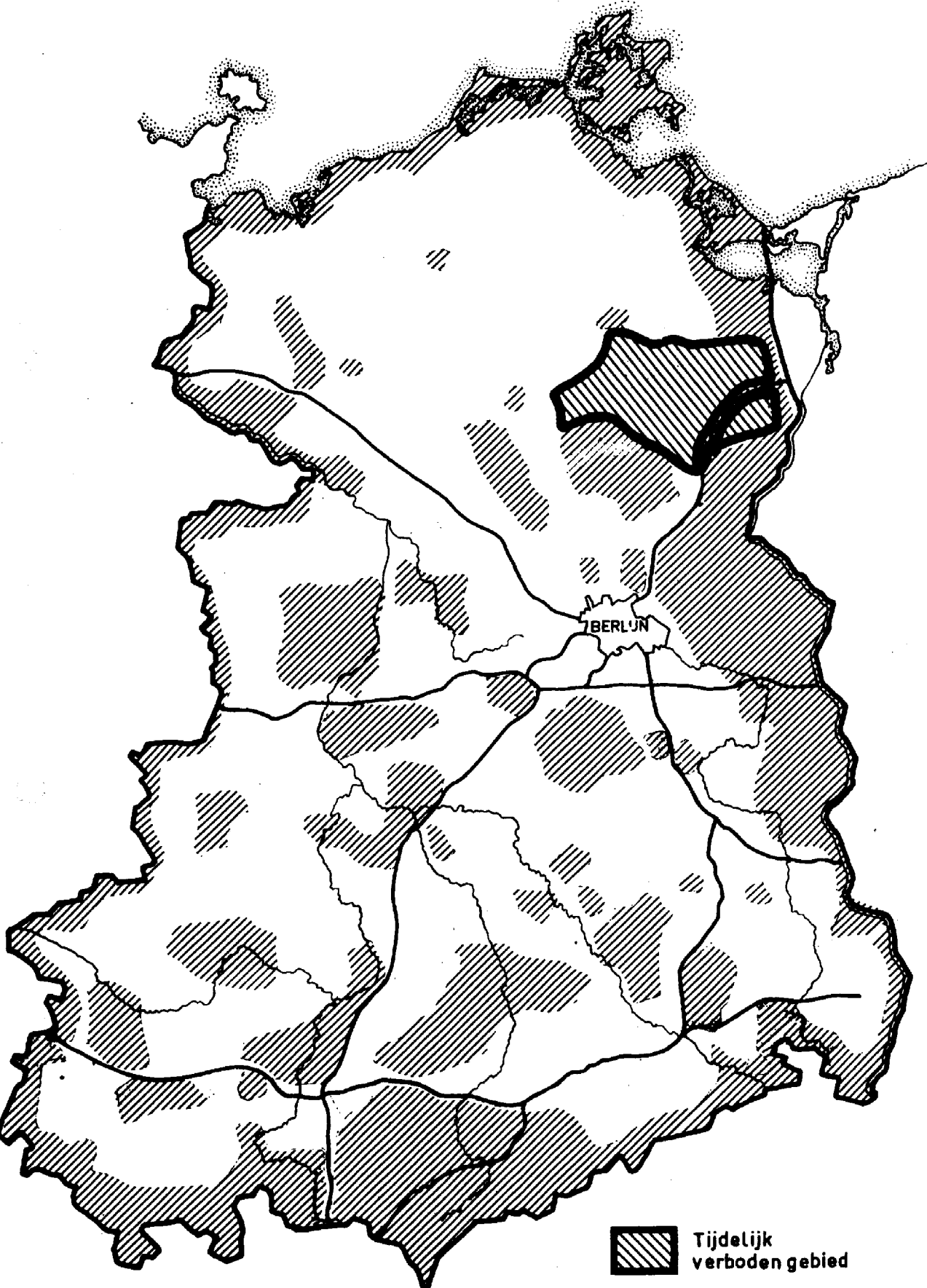
Op voordracht van de minister van defensie zijn Divgen
Z. Nowak, Hoofdinspecteur voor Planning en Techniek en Divgen
M. Obiedzinski, Hoofdkwartiermeester van het Poolse Volksleger,
benoemd tot plaatsvervangend minister van Defensie.
(Pers)

Commentaar: Hieruit zou af te leiden zijn dat bij de Poolse
strijdkrachten in toenemende mate belang wordt toege-
kend aan technische ontwikkelingen en logistiek.
Naast de Plv. Mindef voor Algemene Zaken (1e plv)
zijn nu de volgende functionarissen tevens plaatsver-
vangend minister van Defensie

- CGS
- Hoofdinspecteur Opleidingen
- Hoofdinspecteur Territoriale Verdediging
- Hoofdinspecteur voor Planning en Techniek
- Hoofdkwartiermeester
- Chef van de Hoofdafdeling Politieke Zaken.

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr12/76

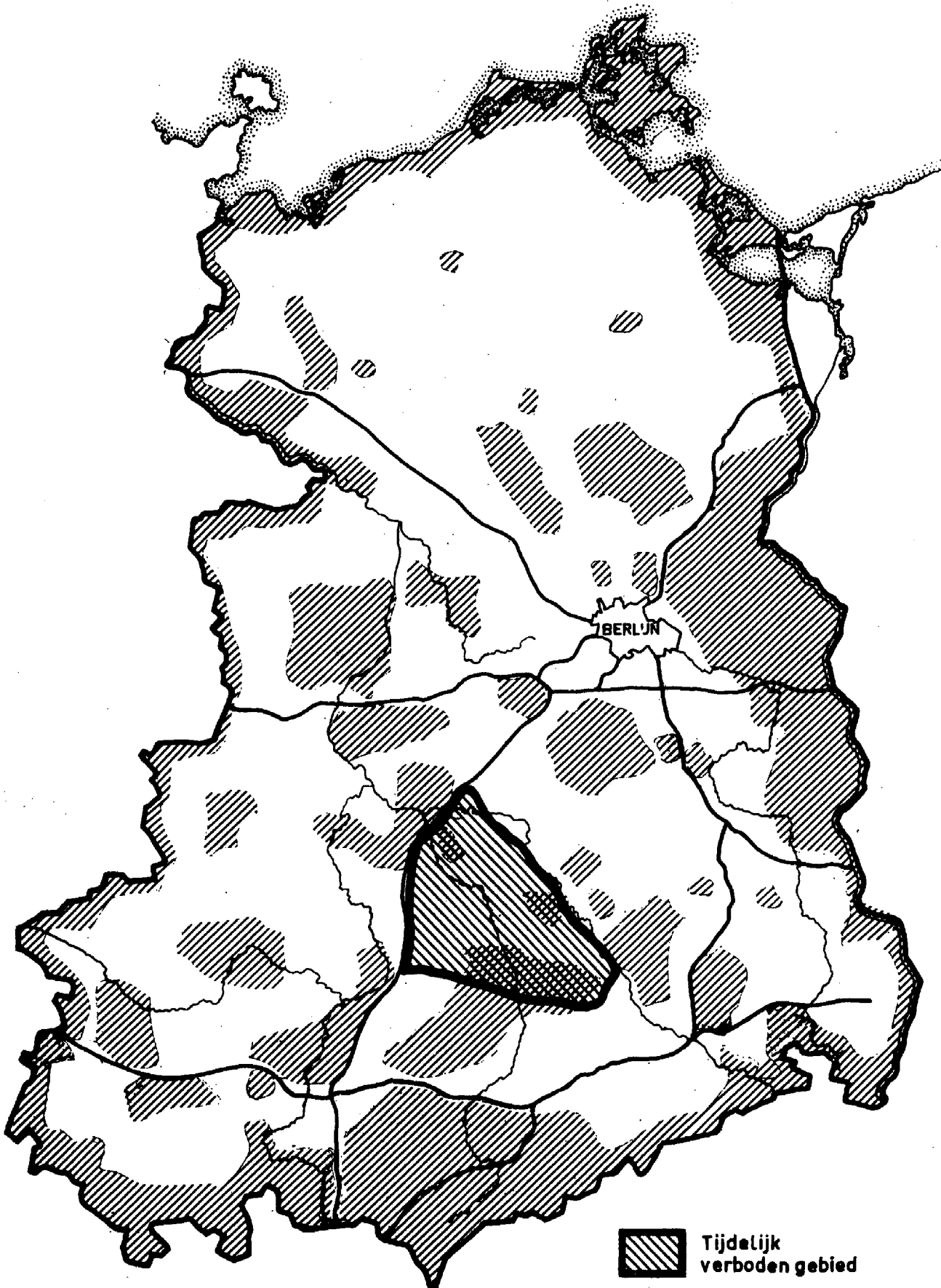
080001 a — 142359 a sep

 Tijdelijk verboden gebied
 Permanent verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 13/76

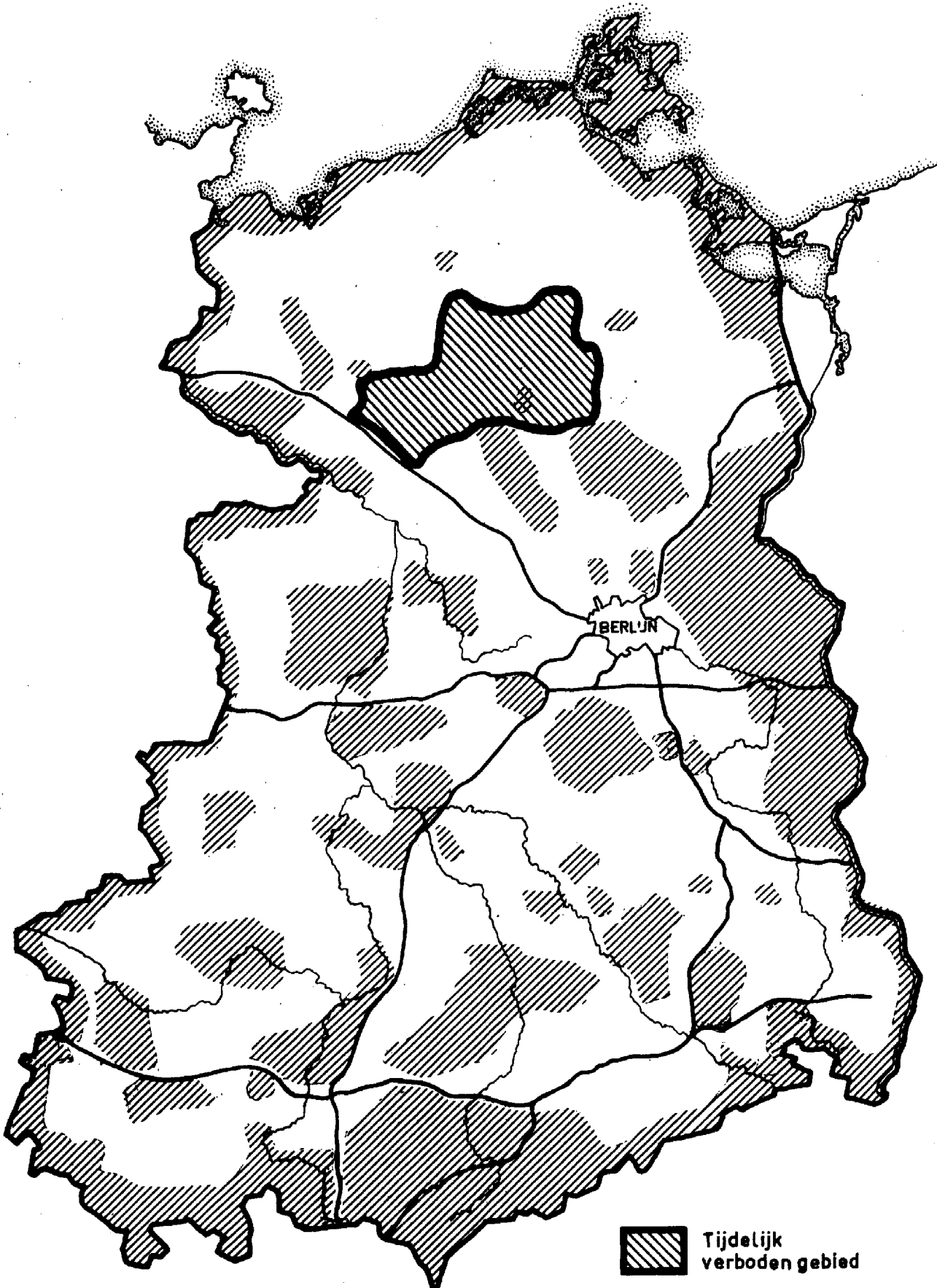
112359 a — 182359 a sep

- Tijdelijk verboden gebied
- Permanent verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 14/76

160001 a — 222359 a sep

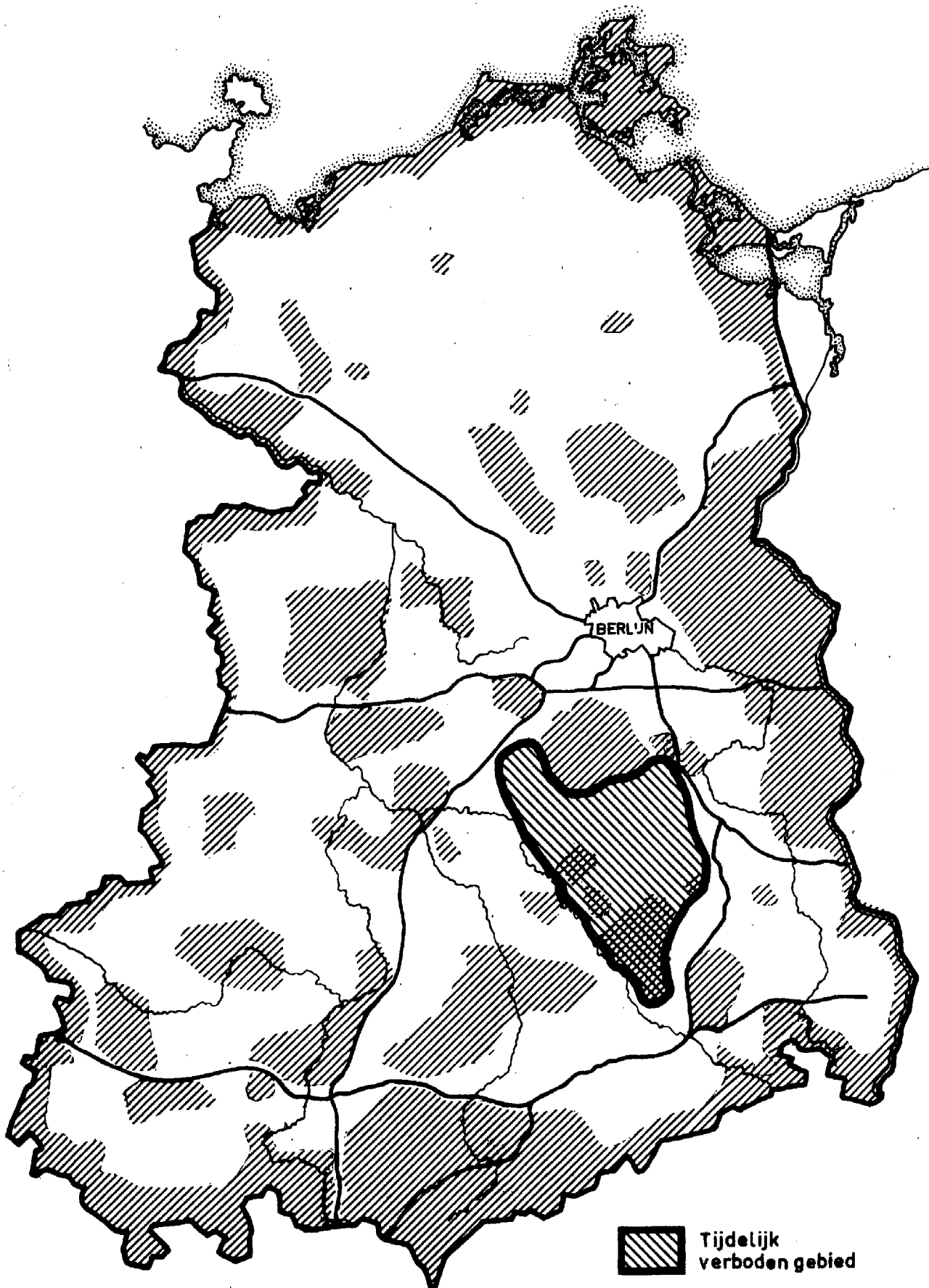

 Tijdelijk
verboden gebied

 Permanent
verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr15/76

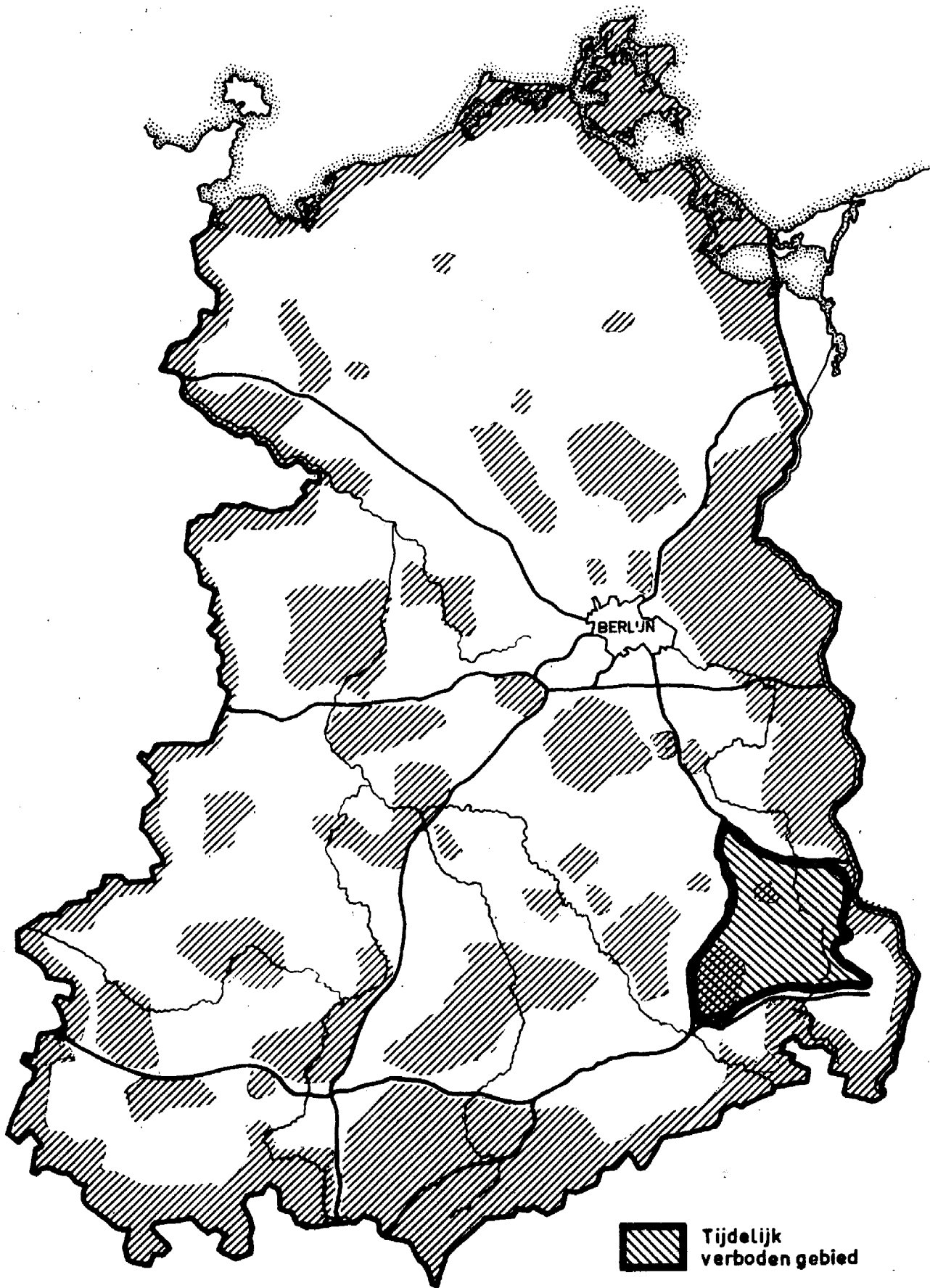
170001 a — 222359 a sep

- Tijdelijk verboden gebied
- Permanent verboden gebied

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 16/76

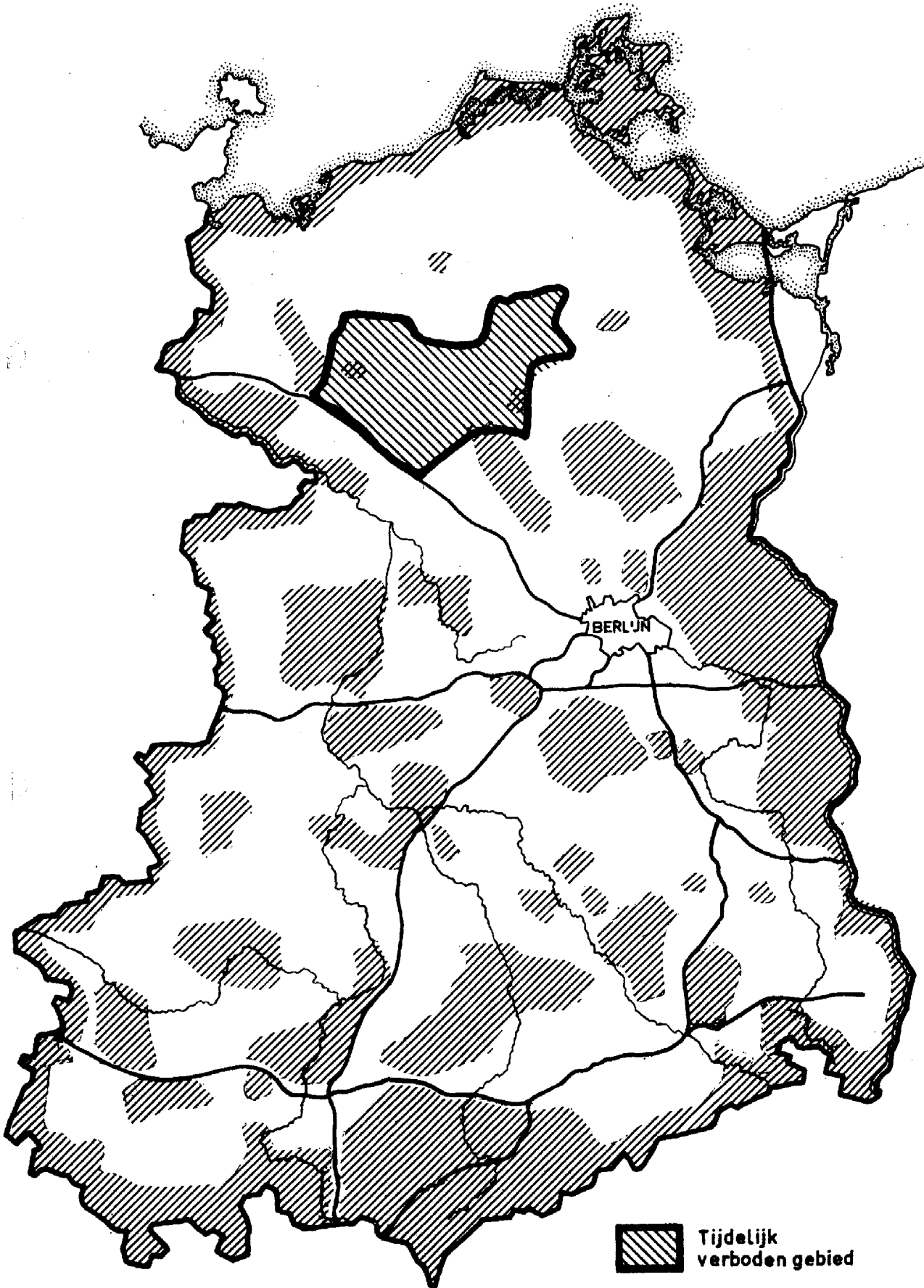
200001 a ——— 262359 a sep

 Tijdelijk verboden gebied
 Permanent verboden gebied

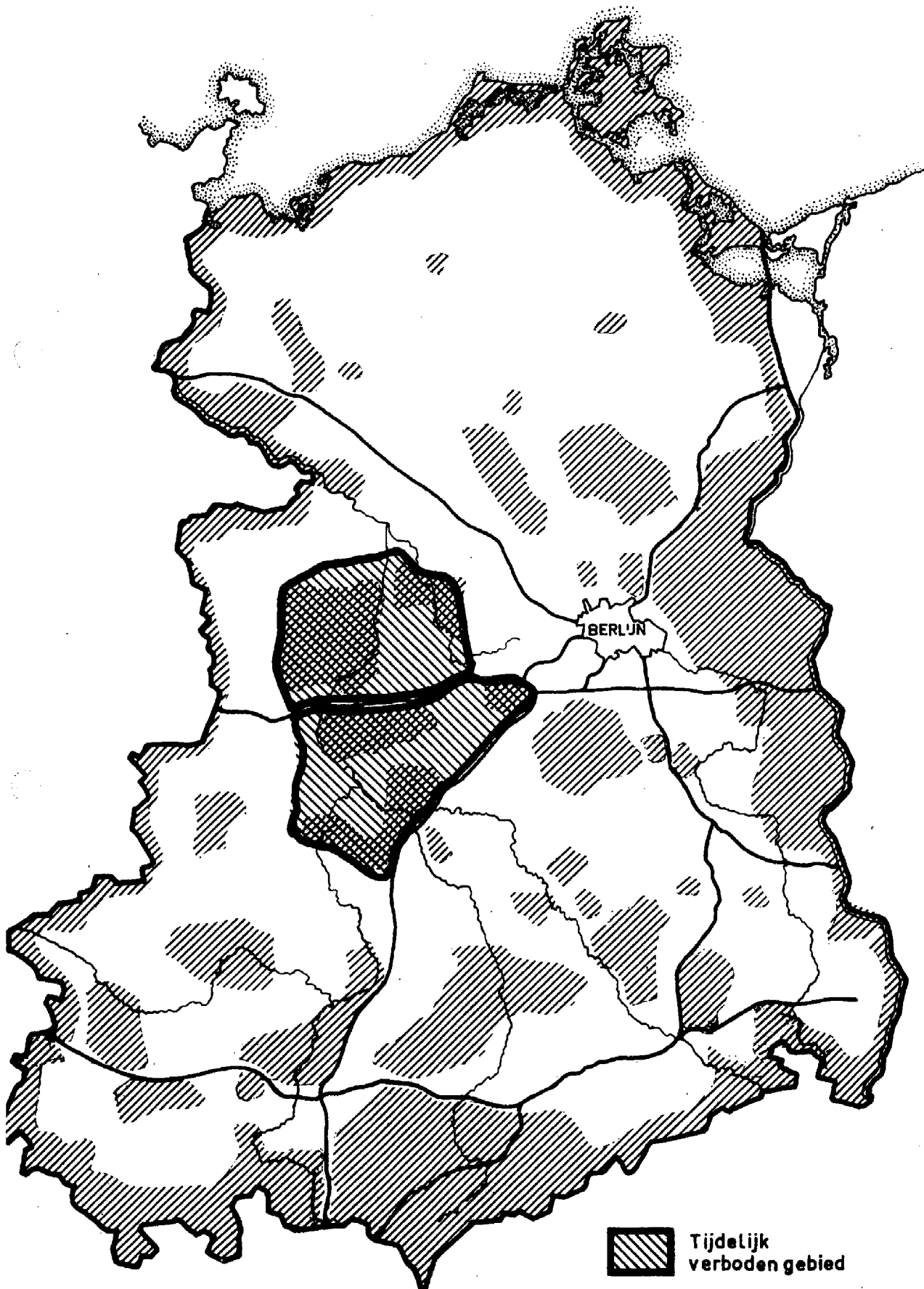
TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 17/76

061700 a — 100800 a okt

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr18/76

070800 a — 092359 a okt

 Tijdelijk verboden gebied

 Permanent verboden gebied